

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra ústavního a evropského práva

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Manželství stejnopohlavních páru pohledem ústavního práva

Autor práce: **Viktorie Šimánová**
Vedoucí práce: **JUDr. Vladislav Vnenk Ph. D.**

2024

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Viktorie ŠIMÁNOVÁ**
Osobní číslo: **R21B0163P**
Studijní program: **B0421A220009 Právní specializace**
Téma práce: **Manželství stejnopohlavních párů pohledem ústavního práva**
Zadávající katedra: **Katedra ústavního a evropského práva**

Zásady pro vypracování

Úvod

- Ústavněprávní základy právní úpravy manželství a registrovaného partnerství v ČR
- Porovnání institutů manželství a registrovaného partnerství v ústavněprávních souvislostech
- Právní úprava manželství stejnopohlavních párů v evropských zemích

Závěr

Rozsah bakalářské práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina, Barbara HAVELKOVÁ a Pavla ŠPONDROVÁ, ed. Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?. Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7.
- RADVANOVÁ, Senta. Rodina a dítě v novém občanském zákoníku. Praha: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-578-7.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9.
- POLIŠENSKÁ, Petra, Radka FEBEROVÁ a Zdeněk STUHLÍK. Rodinné právo – manželství. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-902-2.

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Vladislav Vnenk, Ph.D.**
Fakulta právnická

Datum zadání bakalářské práce: **16. ledna 2023**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2024**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Monika Forejtová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 31. července 2023

Anotace

Bakalářská práce na téma Manželství stejnopohlavních páru pohledem ústavního práva se zabývá analýzou institutu manželství a registrovaného partnerství v podústavní a ústavní rovině. Práce je rozdělena do tří kapitol. V první kapitole je rozebrán ústavní vývoj institutu manželství a legislativní vývoj registrovaného partnerství, pohled pramenů práva Evropské unie, mezinárodních smluv, Ústavy, Listina základních práv a svobod a významných rozsudků Evropského soudu pro lidská práva. Dále se kapitola věnuje úpravě manželství v občanském zákoníku a úpravě registrovaného partnerství. V druhé kapitole je porovnána popularita obou institutů, jednotlivé rozdíly v právních úpravách obou institutů a pohled Ústavního soudu ČR na srovnání dvou sobě podobných institutů. Ve třetí kapitole jsou rozebrány postoje ústavních soudů zemí Evropy a aktuální vývoj zrovnoprávnění manželství pro všechny.

Klíčová slova

Manželství, manželství stejnopohlavních párů, registrované partnerství, zákaz diskriminace, rovnost, svoboda, právo na rodinný život, právo na soukromí, základní lidská práva.

Anotation

This thesis called „Same-Sex Marriage from the Perspective of Constitutional Law“ deals with the analysis of the institution of marriage and registered partnership at the sub-constitutional and constitutional levels. The thesis is divided into three chapters. The first chapter examines the constitutional development of the institution of marriage and the legislative development of registered partnership, considering the perspectives of sources of law such as the European Union, international treaties, the Constitution, the Charter of Fundamental Rights and Freedoms, and significant judgments of the European Court of Human Rights. Furthermore, the chapter focuses on the regulation of marriage in the Civil Code and the regulation of registered partnership. In the second chapter, the popularity of both institutions is compared, along with the individual differences in the legal regulations of both institutions, and the perspective of the Constitutional Court of the Czech Republic on the comparison of two similar institutions. The third chapter analyzes the stances of constitutional courts in European countries and the current progress towards marriage equality for all.

Key Words

Marriage, same-sex marriage, registered partnership, prohibition of discrimination, equality, freedom, right to family life, right to privacy, fundamental human rights.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Manželství stejnopohlavních párů pohledem ústavního práva“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje v poznámkách pod čarou.

V Plzni dne 22. 3. 2024

Viktorie Šimánová

Obsah

<i>Úvod</i>	1
1 Ústavněprávní základy právní úpravy manželství a registrovaného partnerství v ČR	3
1.1 Ústavní vývoj manželství po vzniku ČSR	3
1.2 Manželství v mezinárodních smlouvách	4
1.2.1 Výčet mezinárodních smluv	4
1.3 Úprava manželství v evropském unijním právu	6
1.4 Úprava manželství v Ústavě a Listině základních práv a svobod	8
1.5 Podústavní úprava manželství	10
1.6 Legislativní vývoj registrovaného partnerství	11
1.7 Zákonná úprava registrovaného partnerství v ČR	11
1.8 Významné rozsudky českých soudů v souvislosti s registrovaným partnerstvím	13
1.8.1 Nález Ústavního soudu Pl.ÚS 7/15	13
1.8.2 Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3226/16.....	14
1.8.3 Rozsudek Nejvyššího správního soudu	15
1.9 Pohled mezinárodního práva na svazek stejnopohlavních párů	15
1.9.1 Článek 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod	16
1.9.2 Článku 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.....	16
1.9.3 Článek 23 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.....	17
1.9.4 Článek 21 Listiny Evropské unie.....	17
1.10 Důležité rozsudky Evropského soudu pro lidská práva	17
1.10.1 Schalk a Kopf proti Rakousku	18
1.10.2 Courten proti Spojenému království	19
1.10.3 Vallianatos a ostatní proti Řecku	19
1.10.4 Orlandi a další proti Itálii	19
2 Porovnání institutů manželství a registrovaného partnerství v ústavněprávních souvislostech	20
2.1 Popularita registrovaného partnerství a manželství v datech	21
2.1.1 Registrované partnerství	21
2.1.2 Manželství	22
2.2 Rozdíly úpravy institutů manželství a registrovaného partnerství	23
2.3 Zrovnoprávnění manželství pro všechny páry	27
2.3.1 Pohled Ústavního soudu na srovnávání dvou podobných právních institutů	28
3 Právní úprava manželství stejnopohlavních párů v evropských zemích ...	29
3.1 Obergefell v. Hodges	29
3.2 Proces uznávání homosexuálních vztahů v Evropě	30
3.3 Zahraníční přístupy k manželství pro všechny	32

3.3.1	Nizozemsko	32
3.3.2	Belgie.....	33
3.3.3	Španělsko	33
3.3.4	Norsko	34
3.3.5	Švédsko	34
3.3.6	Portugalsko	34
3.3.7	Island	35
3.3.8	Dánsko	35
3.3.9	Francie	35
3.3.10	Anglie, Severní Irsko a Skotsko	36
3.3.11	Lucembursko	37
3.3.12	Itálie	37
3.3.13	Finsko	38
3.3.14	Irsko	38
3.3.15	Německo	38
3.3.16	Rakousko.....	39
3.3.17	Švýcarsko	40
3.3.18	Slovinsko.....	40
3.3.19	Estonsko a Řecko.....	40
3.4	Manželství pro všechny jako protiústavní	41
3.4.1	Polsko	42
3.4.2	Slovensko	42
3.4.3	Maďarsko	43
3.4.4	Rusko.....	43
	<i>Závěr</i>	44
	<i>Resumé</i>	45

Seznam použitých zkratek

Občanský zákoník	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Listina	Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky
Listina EU	Listina základních práv Evropské unie
Ústava ČR	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
ČR	Česká republika
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EÚLP	Evropská úmluva o ochraně lidských práv
MPOPP	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
Ústavní soud ČR	Ústavní soud České republiky
LZPS	Listina základních práv a svobod

Úvod

V České republice je zrovnoprávnění manželství pro všechny páry jedno z aktuálně nejdiskutovanějších témat. Já sama situaci sleduji, a právě proto jsem si zvolila toto téma. Zajímalo mě, jak se zákony nejvyšší právní síly staví k takovému lidskoprávnímu tématu, jako je manželství.

Ačkoli jsou ve spoustě pramenech spadajících do ústavního pořádku několikrát zmíněny principy, které zakotvují například zákaz diskriminace, dokazuje situace v Evropě a v ČR, že manželství pro všechny není automaticky zaručené právo. Stejnopohlavní páry musejí často bojovat o své místo ve společnosti a dokazovat, že jsou stejně hodnotnými páry, jako ty složené z osob různého pohlaví. Odlišná úprava manželství v mnoha zemích, včetně České republiky, jim k tomu, aby se cítili stejně hodnotnými občany, nepomáhá. Některé státy Evropy mají zrovnoprávnění manželství dokonce ústavně zakázáno.

V České republice se v posledních letech nadále objevují naděje, že by mohlo být manželství zrovnoprávněno. Poslanci ale stále dávají přednost jejich představě „tradičního manželství“ a tak se manželství pro všechny nedočkalo narovnání práv ani v roce 2024. Přestože Poslaneckou sněmovnou prošel návrh zákona, který přiznává další práva takzvanému „partnerství“, práva stále nejsou narovnána a stále by se, v případě, že by návrh úspěšně prošel celým legislativním procesem, jednalo o dva různé instituty.

Právní úprava v České republice označuje manželství, jako svazek muže a ženy. Páry stejného pohlaví tedy nemají možnost uzavřít manželství, ale pouze registrované partnerství. V rámci své maturitní práce jsem dělala výzkum, ve kterém se prokázal fakt, že má většina lidí za to, že manželství a registrované partnerství jsou jen dva různé názvy pro podobné instituty. Registrované partnerství a manželství se však svým obsahem podobných práv nedají srovnávat. Z české právní úpravy manželství by se dalo usoudit, že občané, nacházející se v páru s osobou stejného pohlaví, jsou považováni za druhotné občany.

Manželství bylo od pravěku bráno jako základní stavební kámen rodinného práva a myslím si, že neexistuje žádný rozumný argument, který by svědčil proti zavedení tohoto institutu pro všechny páry. Zavedení institutu nijak neovlivní život párům, které již manželství uzavírat mohou a usnadní život ostatním. Podle výsledků průzkumu Agentury Median je 67 % obyvatel ČR pro zrovnoprávnění manželství. Nejvyšší soud USA při řešení případu Obergefell v. Hodges z června 2015 se nechal slyšet, že by o takových otázkách měli rozhodovat reprezentanti lidu v zákonodárných sborech. Nabízí se tedy otázka, do jaké míry jsou naši poslanci reprezentanti lidu a jeho aktuálního názoru na manželství pro všechny.

Cílem bakalářské práce je zanalyzovat do jaké míry lze právo na manželství považovat za základní lidské právo zakotvené v ústavním pořádku. K zodpovězení této otázky se práce věnuje úpravě základních lidských práv v Ústavě a Listině základních práv a svobod. Dále se věnuje v právu Evropské unie, mezinárodním

smlouvám a důležitým rozsudkům Evropského soudu pro lidská práva, jehož názory v tomto ohledu významně ovlivnily vnitrostátní úpravu ve členských zemích. Práce se věnuje i aktuálnímu dění v ČR včetně návrhu zákona o manželství pro všechny, který prošel Poslaneckou sněmovnou v roce 2024. V práci je také upraveno právní postavení ostatních zemí Evropy ke zrovnoprávnění manželství.

Při psaní práce jsem vycházela hlavně z platné úpravy manželství a registrovaného partnerství v České republice, judikatury ESLP, Ústavního soudu ČR, ústav jiných zemí Evropy a zahraničních článků.

1 Ústavněprávní základy právní úpravy manželství a registrovaného partnerství v ČR

1.1 Ústavní vývoj manželství po vzniku ČSR

Po vzniku Československé republiky v roce 1918 bylo přeneseno do právního systému občanské právo platné na území bývalé rakousko-uherské monarchie. Toto právo bylo upravováno obecným zákoníkem občanským (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch), který byl vyhlášen 1. června 1811 a upravoval mimo jiné i rodinné právo. Dle tohoto právního předpisu se manželství uzavíralo jako smlouva, a to pouze církevní formou.¹

Důkazem toho, že podle zákonodárců byla nezbytná změna právní úpravy manželství je fakt, že první návrh předložený v Revolučním národním shromáždění se týkal právě reformy manželského práva. Krátce po vzniku Československé republiky tak došlo k nové legislativní úpravě. Zákon č. 320/1919 Sb., kterým se mění ustanovení občanského práva o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a o překážkách manželství, nově umožňoval vedle církevního sňatku také civilní sňatek.²

Další reformu čekalo tuzemské manželské právo 1.1. 1950, kdy nabyl účinnosti zákon o rodinném právu č. 265/1949 Sb. Ten připravovala společná česko-polská komise. Zákon vycházel z principů Ústavy 9. května, tedy zakotvil rovnost muže a ženy v manželství a zrovnoprávnil děti narozené mimo manželství. Dále upravoval majetkové vztahy mezi manželi. Tento zákon byl následně dvakrát novelizován, a to v letech 1955 a 1958.³

Po přijetí nové Ústavy v roce 1960 došlo k mnoha změnám v československém právním systému. Byl přijat nový občanský zákoník jako zákon č. 40/1964 Sb. a vydán zákon o rodině č. 94/1963 Sb., ze 4. prosince 1963. Podstata spočívala spíše v rozsáhlé novelizaci zákona o rodinném právu, která měla zákon učinit "srozumitelnějším pro pracující lid". V tomto dokumentu byly upraveny

¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-061-4. str. XXI

² Tamtéž

³ Tamtéž

osobní vztahy mezi manželi a majetkové vztahy nyní upravoval občanský zákoník. Základem bezpodílového spoluvlastnictví manželů byla totiž úprava vlastnictví osobního.⁴

Zákon o rodině přestal být platným nabytím účinnosti nového občanského zákoníku, a to v roce 2013, kdy se stalo rodinné právo opět součástí občanského zákoníku. Nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb., je platný od roku 2012 a účinným se stal 1. 1. 2014. Registrované partnerství je upravované samostatným zákonem.

1.2 Manželství v mezinárodních smlouvách

Podle článku 10 Ústavy musí být mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána součástí právního řádu. Zároveň článek 1 odstavec 2 Ústavy garantuje, že ČR dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva.

1.2.1 Výčet mezinárodních smluv

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, zkráceně Evropská úmluva o ochraně lidských práv (dále „Úmluva“), která byla ratifikována 18. března 1992 a publikována pod č. 209/1992 Sb., zaručuje ve článku 12 právo uzavřít manželství. Ve článku 12 je uvedeno, že “muži a ženy, způsobilí věkem k uzavření manželství, mají právo uzavřít manželství a založit rodinu v souladu s vnitrostátními zákony, které upravují výkon tohoto práva.”⁵

Úmluva o státním občanství vdaných žen byla přijata v roce 1962 v New Yorku.⁶ Československá socialistická republika úmluvu podepsala dne 3. září 1957. Prezident republiky ji ratifikoval dne 8. března 1962 a byla vydána jako vyhláška ministra zahraničních věcí č. 72/1962 Sb. Tato úmluva byla sepsána za účelem ochrany občanství ženy v rámci sňatku. Úmluva stanoví, že občanství ženy zůstává neměnné v důsledku uzavření či rozvodu manželství nebo změny občanství

⁴ Tamtéž

⁵ 209/1992 Sb. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

⁶ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, Milana HRUŠÁKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. Rodinné právo. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-877-1. str. 11

manžela. Žena, která je provdaná za cizince, může na vlastní žádost získat státní občanství manžela prostřednictvím zjednodušeného postupu.⁷

Úmluva o souhlasu k manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství byla přijata v roce 1962 v New Yorku. Československá socialistická republika ji podepsala 8. října 1963. Dne 5. března 1965 byla ratifikována prezidentem republiky a byla vydána jako vyhláška ministra zahraničních věcí č. 124/1968 Sb. Tato úmluva v souladu s Chartou Organizace spojených národů a článku 16 Všeobecné deklarace lidských práv stanoví, že muži a ženy, kteří dosáhli zletilosti mají právo uzavřít manželství a založit rodinu neohledně na rasu či náboženství. Sňatek může být uzavřen pouze se svobodným a plným souhlasem obou stran. V manželství mají obě strany stejná práva, a to v rámci jeho trvání i po rozvázání. Dále úmluva stanovuje, že každý stát má pravomoc stanovit věk, který je nutný pro uzavření manželství, a rovněž umožňuje, aby v mimořádných případech a za vážných důvodů, pokud to vyžaduje zájem budoucích manželů, soud udělil výjimku z tohoto věkového omezení. Úmluva dále stanovuje povinnost registrace manželství, přičemž veškerá manželství musí být zapsána do registru příslušného matričního úřadu pověřeným orgánem.⁸

Úmluva o uznání rozvodu a zrušení manželského soužití byla přijata na zasedání Haagské konference 1. června 1970 v Haagu. Československá socialistická republika ji podepsala 6. února 1975. Prezident republiky ji ratifikoval s výhradou ke článku 19 odstavce 1., podle níž si Československá socialistická republika vyhrazuje právo neuznat rozvod nebo zrušení manželského soužití mezi dvěma manžely, kteří v době rozhodnutí byli výlučně jejími státními občany, postupovalo-li se podle práva jiného než toho, které určuje československé mezinárodní právo soukromé, pokud by postup podle tohoto práva nevedl k témuž výsledku, jako kdyby se postupovalo podle uvedeného právního řádu a s výhradou k článku 24, který stanoví, že Úmluva nebude mít vliv na rozvody nebo zrušení manželského soužití, k nimž došlo před vstupem Úmluvy v platnost pro

⁷ Vyhláška č. 72/1962 Sb. *Zakonyprolidi.cz* [online]. 1962 [cit. 2024-01-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1962-72>

⁸ Vyhláška č. 124/1968 Sb. *Zakonyprolidi.cz* [online]. 1968 [cit. 2024-01-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1968-124#:~:text=připomínajíce%2C%20že%20článek%2016%20Všeobecné,trvání%20i%20při%20jeho%20rozvázání.>

Československou socialistickou republiku. Smlouva vstoupila v platnost 11. července 1976 a byla vydána jako vyhláška č. 131/1976 Sb.⁹

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (dále „MPOPP“) byl otevřen k podpisu 19. prosince 1966 v New Yorku. Československá socialistická republika jej podepsala společně s paktem o hospodářských, sociálních a kulturních právech, upravující rovněž ve článku 10 institut manželství, 7. října 1968. Prezident jej ratifikoval dne 23. prosince 1975. Pakt vstoupil v platnost 23. března 1976 a byl vydán jako vyhláška 120/1976 Sb. Institutu manželství se v paktu věnuje článek 23 a to v odstavci 2, kde se uznává právo mužů a žen v přiměřeném věku uzavřít manželství, v odstavci 3, ve kterém stojí, že manželství nebude uzavřeno bez svobodného a plného souhlasu snoubenců a v odstavci 4, kde je uvedeno, že státy, smluvní strany Paktu, podniknou vhodné kroky k tomu, aby zajistily stejná práva a povinnosti snoubenců při sňatku, v manželství a při rozvodu.¹⁰

1.3 Úprava manželství v evropském unijním právu

Vstupem do Evropské unie se Česká republika zavázala k tomu, že bude respektovat prameny práva EU. Tyto prameny jsou přímo aplikovatelné a mají přednost před zákony. Vztah nařízení EU k mezinárodním smlouvám je upraven zvlášť prostřednictvím jednotlivých nařízení. Rodinnému právu a zejména manželství se věnují následující nařízení.¹¹

Nařízení Rady (EU) 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí. Toto nařízení představuje sjednocená pravidla pro určení jurisdikce (příslušnosti) v případech týkajících se rozvodu, rozluky a prohlášení manželství za neplatné, stejně jako pro řešení sporů ohledně rodičovské odpovědnosti s mezinárodním prvkem. Jeho cílem je usnadnit pohyb rozhodnutí, veřejných listin a určitých dohod v rámci Evropské unie, a to tím, že obsahuje ustanovení pro uznávání a výkon těchto dokumentů v jiných členských

⁹ Vyhláška č. 131/1976 Sb. Zakonyprolidi.cz [online]. 1976 [cit. 2024-01-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1976-131#:~:text=Dne%201.,podepsána%20v%20Haagu%20dne%206.>

¹⁰ Vyhláška č. 120/1976 Sb. Zakonyprolidi.cz [online]. 1976 [cit. 2024-01-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1976-120>

¹¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, Milana HRUŠÁKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. Rodinné právo. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-877-1. str. 12

státech. Dále toto nařízení upřesňuje právo dítěte na vyjádření svého názoru v řízení, které ho se týká, což je důležitý krok směrem k posílení jeho práv a zohlednění jeho zájmů. Obsahuje také ustanovení, která rozvíjejí Haagskou úmluvu z roku 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí v situacích, kdy jsou zapojeny členské státy EU. Celkově tedy toto nařízení přispívá k posílení právní jistoty a zvyšuje flexibilitu v oblasti mezinárodních manželských a rodinných sporů v rámci EU. Jeho cílem je také zlepšit přístup k soudním řízením a zvýšit jejich efektivitu, což přináší výhody v oblasti právní ochrany jednotlivců a zajištění spravedlnosti v mezinárodním kontextu.¹²

Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností. Na zasedání Evropské rady konaném v Tampere dne 15. a 16. října 1999 byla přijata důležitá opatření s cílem zlepšit proces řešení přeshraničních sporů, včetně těch souvisejících s pohledávkami výživného. Evropská rada vyzvala Radu Evropské unie a Evropskou komisi, aby vypracovaly specifická společná procesní pravidla pro zjednodušené a urychlené řešení těchto sporů. Tato pravidla měla usnadnit a zrychlit přeshraniční soudní procesy a zajistit efektivní řešení těchto záležitostí. Důležitou součástí těchto opatření bylo také odstranění prostřednických opatření, která dosud byla nezbytná pro uznání a vykonání rozhodnutí vydaných v jednom členském státě v jiném členském státě. Konkrétně se jednalo o rozhodnutí týkající se pohledávek výživného. Cílem bylo zajistit, aby právní rozhodnutí byla v souladu s principem vzájemného uznávání a aby byla snadněji vykonatelná v celé Evropské unii.¹³

Dalším významným nařízením Rady EU, zejména co se týče práv dětí, je Nařízení č. 2201/2003 ze dne 27. 11. 2003, o příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení Nařízení (ES) č. 1347/2000. Toto nařízení zakládá právo dítěte být

¹² Nařízení Rady (EU) 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí. Esipa.cz [online]. 2019 [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: <https://esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sb?DR=SB&CP=32019R1111>

¹³ Nařízení (ES) č. 4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností. Eur-lex.europa.eu [online]. 2008 [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:32009R0004>

vyslechnuto soudem s ohledem na jeho věk a vyspělost. Zároveň nařízení neukládá soudu povinnost na názor dítěte přihlížet.¹⁴

Významným zdrojem základních práv, které platí v zemích EU je Listina základních práv Evropské unie (dále „Listina EU“). Listina EU je součástí primárního práva Evropské unie a je rozložena do 7 hlav, které nesou názvy důstojnost, svoboda, rovnost, solidarita, občanská práva a soudnictví. Byla vyhlášena 7. prosince 2000 v Nice ve Francii na mezivládní konferenci, ale právní závaznost získala až když vstoupila v platnost Lisabonská smlouva v roce 2009. V Hlavě II., který se týká svobody, je v článku 9 zakotveno právo na respektování soukromého a rodinného života. Právo uzavřít manželství a založit rodinu je v tomto článku zaručeno v souladu s vnitrostátními zákony, které upravují výkon těchto práv. Listina EU tedy dává státům prostor si upravit zákony o manželství.¹⁵

1.4 Úprava manželství v Ústavě a Listině základních práv a svobod

Ústava České republiky (ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů) sama o sobě neupravuje institut manželství. Manželství a stejně tak i registrované partnerství jsou v českém právním řádu upraveny pouze v podústavní úpravě. Avšak následující výčet článků z Ústavy a Listiny základních práv a svobod zakotvuje základní principy, které zákonná úprava těchto dvou institutů v českém právním řádu musí respektovat.

Článek 1 odstavec 1 Ústavy udává, že Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana. Tento ústavní princip byl mnohokrát interpretován v rámci judikatury Ústavního soudu.

Článek 2 odstavec 4 Ústavy stanovuje, že „každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá“. Zatímco odstavec 3 zakotvuje opačný princip, podle kterého státní moc uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon, je v tomto odstavci zakotven

¹⁴ RADVANOVÁ, Senta. Rodina a dítě v novém občanském zákoníku. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-578-7. Str. 41.

¹⁵ Listina základních práv Evropské unie. Eur-lex.europa.eu [online]. 2016 [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A12016P%2FTXT>

další ze základních principů demokratického právního státu. Tato zásada platí pro všechny osoby. Tento článek je nutné také interpretovat v souvislosti se článkem 10 Ústavy tak, že se to vztahuje i na vázanost každou ratifikovanou mezinárodní smlouvou.¹⁶

Článek 1 Listiny základních práv a svobod zaručuje, že „lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti i v právech.“ Článek 3 listiny udává že, „základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení“, tím pádem, by se to mělo týkat i sexuální orientace. K důstojnosti se vyjadřoval Ústavní soud několikrát, jedním z nálezů byl Nález sp. zn. II. ÚS 2268/07 ze dne 29. února 2008, ve kterém Ústavní soud uvedl, že „Lidská důstojnost jako hodnota je ukotvena v samých základech celého řádu základních práv obsažených v ústavním pořádku. Je s ní spojen nárok každé osoby na respekt a uznání jako lidské bytosti, z něhož plyne zákaz činit z člověka pouhý objekt státní vůle anebo zákaz vystavení osoby takovému jednání, které zpochybňuje její kvalitu jako subjektu“.¹⁷

V článku 10 odstavci 2 Listiny základních práv a svobod je uvedeno, že, „každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života“. Tento článek víceméně parafrázuje článek 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, kde ji mimo jiné zmíněna ještě ochrana obydlí a korespondence. Právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého života zahrnuje mimo jiné i právo na sexuální sebeurčení, včetně sexuální orientace. Mezi případy ESLP, kdy se právo na sebeurčení protínalo se rodinným životem patří i rozsudek Schalk a Kopf proti Rakousku, který je rozebíráný níže.¹⁸

Rodinného života se také týká článek 32 Listiny základních práv a svobod. Tento článek zaručuje právo na ochranu rodiny, rodičovských a dětských práv. V

¹⁶ WAGNEROVÁ, Eliška, Vojtěch ŠIMÍČEK, Tomáš LANGÁŠEK, Ivo POSPÍŠIL a Jiří BAROŠ. 2/1993 Sb. USNESENÍ o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky [online]. [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/46500/1/2?vtextu=listina%20práv%20a%20svobod#>

¹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 29. února 2009, sp. zn. II. ÚS 2268/07, bod 43.

¹⁸ WAGNEROVÁ, Eliška, Vojtěch ŠIMÍČEK, Tomáš LANGÁŠEK, Ivo POSPÍŠIL a Jiří BAROŠ. 2/1993 Sb. USNESENÍ o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky [online]. [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/46500/1/2?vtextu=listina%20práv%20a%20svobod#>

odstavci 3 je zmíněno, že děti narozené mimo manželství mají stejná práva, jako děti narozené v manželství. V minulosti, výše zmínění § 155 ABGB stanovoval, že nemanželské děti nemají stejná práva s manželskými. Tématu diskriminace nemanželských dětí se věnoval Evropský soud pro lidská práva v případě Marckx proti Belgii a Vermeire proti Belgii a konstatoval, že cíl belgické legislativy, kterým je ochrana dítěte a tradiční rodiny nesmí být realizovaný na úkor dětí narozených mimo manželství. V ČR mají naději na asistovanou pouze „tradiční páry“ bez ohledu na to, zda vstoupily do manželství či nikoliv. To předepisuje zákon o specifických zdravotních službách č. 373/2011 Sb. v §6. Ten uvádí, že možnost asistované reprodukce bude povolena neplodnému páru, tvořenému ženou a mužem, mezi nimiž není příbuzenský vztah vylučující uzavření manželství. V případě stejnopohlavních párů s ohledem na nemožnost adopce, předopce partnerem rodiče dítěte, uznání adopce vzniklých v zahraničí (Pl. US 6/20) či možnosti asistované reprodukce lze u dětí z těchto rodin hovořit o formě diskriminace.¹⁹

1.5 Podústavní úprava manželství

V českém právním řádu je klíčovým pramenem rodinného práva občanský zákoník, který se věnuje manželství v Hlavě I., části druhé. Manželství je definováno jako trvalý svazek mezi mužem a ženou, jehož hlavním účelem je založení rodiny a řádná výchova dětí (§ 655 občanského zákoníku). V případě, že manželství nesplňuje základní předpoklady k jeho uzavření, může buď vůbec nevzniknout (tzv. zdánlivé manželství) nebo může být soudem prohlášeno za neplatné. Nový občanský zákoník dále zdůrazňuje vzájemnou podporu a pomoc mezi manželi a zavádí nové pojmy, jako je například "sňatečný obřad", který se používá jak pro občanský, tak církevní sňatek. Tento termín nahrazuje dříve užívaný výraz "svatební obřad", avšak ve věcném smyslu nepřináší nic nového. Jde o pouhé označení procesu uzavření manželství, který je aplikovatelný jak pro občanský, tak církevní sňatek. Dále nový občanský zákoník označuje muže a ženu, kteří se chystají uzavřít manželství, za snoubence. Manželství je formálně stvrzeno smlouvou a nejčastěji zaniká rozvodem nebo úmrtím jednoho z manželů.

¹⁹ Tamtéž

1.6 Legislativní vývoj registrovaného partnerství

V průběhu 90. let minulého století vláda připravovala novelizaci zákona o rodině, která zahrnovala paragrafy týkající se soužití v homosexuálním vztahu. Nakonec však byly tyto paragrafy vyjmuty z politických důvodů. V roce 1995 byl připraven návrh zákona o registrovaném partnerství, který se ovšem zaměřoval pouze na otázky spojené s dědictvím a společným nájmem bytu. K projednávání tohoto zákona však opět z politických důvodů nikdy nedošlo. V roce 1998 byl vypracován další návrh zákona, který se výrazně nelišil od zákona o rodině. Jedním z hlavních rozdílů bylo, že tento návrh neupravoval vztahy k nezletilým dětem. Avšak tento návrh byl vládou zamítnut. V roce 1999 byl předložen Poslanecké sněmovně další návrh zákona týkající se partnerského soužití osob stejného pohlaví, ale ani tento návrh nebyl úspěšný. Mezi lety 2001 a 2004 proběhlo několik neúspěšných pokusů. Teprve v roce 2005 se podařilo návrhu projít úspěšně legislativním procesem v Poslanecké sněmovně, a nakonec byl schválen i Senátem. Nicméně prezident využil svého ústavního práva a návrh zákona vrátil zpět do Poslanecké sněmovny. V březnu 2006 jej ústavní většina poslanců přehlasovala poměrem hlasů 101:57. Zákon 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a změně některých souvisejících předpisů, nabyl platnosti 3. dubna 2006 a stal se součástí českého právního řádu nabytím účinnosti od 1. července 2006.²⁰

K roku 2014 uzavřelo registrované partnerství pouze 1929 párů. To je zhruba 200 párů za rok a tím, že mužských párů bylo téměř o polovinu více.²¹

Podle § 3020 Občanského zákoníku je příkázáno, že na lidi stejného pohlaví žijících v registrovaném partnerství se obdobně vztahují ustanovení části první, třetí a čtvrté, ve kterých se píše o povinnostech a právech manželů.²²

1.7 Zákonná úprava registrovaného partnerství v ČR

Institut registrované partnerství je upraven samostatně vlastním zákonem. Tím je zákon č. 115/2006 Sb., zákon o registrovaném partnerství. Rozdílů mezi těmito

²⁰ RADVANOVÁ, Senta. Rodina a dítě v novém občanském zákoníku. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-578-7. str. 176

²¹ Tamtéž

²² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, Milana HRUŠÁKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. Rodinné právo. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-877-1. str. 13

instituty je více než mnoho a bude se jim věnovat kapitola níže. Mezi základní rozdíly patří například to, že registrovaní partneři nemají společné jmění, není možné, aby si společně osvojili dítě, nevzniká jim nárok na vdovský/vdovecký důchod a není možná automatická změna příjmení. Do registrovaného partnerství nelze vstoupit, pokud osoba nedosáhla 18 let.²³ U manželství může v případě nedovršení plnoletosti soud udělit výjimku, u registrovaného partnerství nikoliv.²⁴

Naději k tomu, že budou manželská práva narovnána získaly stejnopohlavní páry 28. 2. 2024, kdy probíhalo třetí čtení o novele zákona o manželství pro všechny páry. Tyto naděje se však rychle rozplynuly poté, co poslanecká sněmovna manželství pro všechny neschválila. K legislativním změnám přeci jen došlo tím, že Sněmovna schválila pozměňovací návrh z druhého čtení poslance Jiřího Navrátila (KDU-ČSL) a poslankyně Heleny Válkové (ANO), který nenarovnává všechna práva, ale do jisté míry se dá mluvit o úspěchu. Stejnopohlavní páry stále nemohou uzavírat plnohodnotné manželství, ale mohou nyní uzavírat „partnerství“. Partneři nyní mají stejná práva jako manželé vyjma společné adopce dětí a také z podstaty věci nemohou užívat název „manželství“. Partnerům by podle novely mělo být povoleno tzv. přiosvojení. Jednalo by se o to, že by si jeden z partnerů mohl osvojit dítě svého partnera. Není však ještě zcela jasné, zda se bude toto týkat pouze biologického dítěte partnera nebo i osvojeného. Podle výkladů právníků by se mělo jednat o oba případy. Děti z ústavu by musely adopčním procesem přijít dvakrát, což se u heterosexuálních vztahů neděje. Jak už Ústavní soud jednou judikoval, nelze odeprít právo na individuální adopci dítěte jen proto, že se někdo nachází v registrovaném partnerství, proto by se stejná práva měli nadále na partnery vztahovat. Asistovaná reprodukce u lesbických párů by zůstala nadále dostupná pouze pro neplodné páry muž-žena. Na partnery by se tedy nově měla vztahovat následující práva: společné jmění, pracovní volno dva dny na uzavření partnerství, společné příjmení při uzavírání partnerství, vdovský/vdovecký důchod, nároky na

²³ REGISTRované PARTNERSTVÍ NENÍ MANŽELSTVÍ. Jsmefer.cz [online]. 2017 [cit. 2024-01-08]. Dostupné z:

https://www.jsmefer.cz/registrovane_partnerstvi_neni_manzelstvi#:~:text=Manželství%20je%20základním%20kamenem%20rodinného,jen%20na%2014%20určených%20úřadech.

²⁴§ 672 odst. 2 Občanského zákoníku „ Soud může ve výjimečných případech povolit uzavření manželství nezletilému, který není plně svéprávný a dovršil šestnácti let věku, jsou-li pro to důležité důvody“.

různé dávky na druhého partnera. Způsob uzavírání partnerství by měl být stejný jako ten při uzavírání manželství.²⁵

Novela nyní putuje do Senátu. Senátoři mohou novelu schválit, vrátit ji s pozměňovacími návrhy zpět Sněmovně, zamítnout novelu, rozhodnout se, že se ji nebudou zabývat či nepřijmout žádné usnesení do 30 dnů.²⁶

Pokud by tato novela úspěšně prošla celým legislativním procesem, vložila by do občanského zákoníku nový paragraf, který zní: „Partnerství je trvalý svazek dvou lidí stejného pohlaví, který se uzavírá stejným způsobem jako manželství. Nestanoví-li zákon nebo jiný právní předpis jinak, vztahují se na partnerství a práva a povinnosti partnerů ustanovení o manželství, právech a povinnostech manželů, vdovách a vdovcích obdobně.“ Co se týče registrovaných partnerů, nebylo by již možné uzavírat další registrovaná partnerství, avšak registrovaná partnerství doposud uzavřená by nadále platily. Nová práva nebudou automaticky přiznána registrovaným partnerům. Pro nabytí těchto práv budou muset páry vstoupit do nového partnerství.²⁷

1.8 Významné rozsudky českých soudů v souvislosti s registrovaným partnerstvím

1.8.1 Nález Ústavního soudu Pl.ÚS 7/15

Ústavní soud se problematice registrovaného partnerství, zejména toho, zda jsou všechny jeho ustanovení v souladu s ústavním pořádkem, příliš často nevěnuje. Například definice manželství v občanském zákoníku jako svazku muže a ženy nebyla nikdy předmětem přezkoumání ústavnosti u Ústavního soudu.²⁸

Poprvé, kdy se Ústavní soud této problematice věnoval bylo v roce 2016. Odstavec § 13 zákona o registrovaném partnerství, byl totiž uznán jako protiústavní, a proto byl zrušen Ústavním soudem. Odstavec zakazoval osobám nacházejícím se v registrovaném partnerství stát se osvojiteli dítěte. Stalo se tak poté, co na základě tohoto ustanovení byla zamítnuta žádost Ing. Petra Laně o

²⁵ OTÁZKY A ODPOVĚDI K NOVELE O PARTNERSTVÍ. Jsmefer.cz [online]. 2024 [cit. 2024-03-08]. Dostupné z: <https://www.jsmefer.cz/otazkyodpovedinovelapartnerstvi>

²⁶ Tamtéž

²⁷ OTÁZKY A ODPOVĚDI K NOVELE O PARTNERSTVÍ. Jsmefer.cz [online]. 2024 [cit. 2024-03-08]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/otazky_odpovedi_novela_partnerstvi

²⁸ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina, Pavla ŠPONDROVÁ a Barbara HAVELKOVÁ. Mužské právo. Jsou právní pravidla neutrální? Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7. str. 922

zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli. Odstavec byl nejen v rozporu s článkem 1 Listiny základních práv a svobod a článkem 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, které hlásají, že se zakazuje jakákoliv forma diskriminace, ale i s článkem 21 Listiny základních práv Evropské unie, který (jak je uvedeno výše) výslovně zakazuje diskriminaci z důvodu sexuální orientace. „Ústavní soud shledal rozporným s právem na lidskou důstojnost, s právem na soukromý život a se zákazem diskriminace zakotvenými v čl. 1, čl. 3 odst. 1, čl. 10 odst. 1, 2 Listiny a v čl. 8 odst. 1 a čl. 14 Úmluvy” a zrušil ustanovení dnem vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů. ²⁹Ústavní soud v nálezu uvedl, že, „akceptuje značnou volnost, kterou má zákonodárce při úpravě vztahů mezi stejnopohlavními partnery. Není totiž dáno ani základní právo na uzavření sňatku mezi osobami stejného pohlaví, a je proto věcí politického rozhodnutí zákonodárce, zda vůbec tento vztah upraví”. ³⁰Registrované partnerství od té doby není překážka individuálního osvojení dítěte. Podle odstavce 1 §13 zákona o registrovaném partnerství, existence partnerství není překážkou výkonu rodičovské zodpovědnosti partnera vůči jeho dítěti ani překážkou svěření jeho dítěte do jeho výchovy. Partner, který je rodičem, je povinen zajistit vývoj dítěte a důsledně chránit jeho zájmy při použití přiměřených výchovných prostředků, tak aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a ohroženo jeho zdraví a tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj” a podle odstavce 3 „pokud jeden z partnerů pečuje o dítě a oba partneři žijí ve společné domácnosti, podílí se na výchově dítěte i druhý partner; povinnosti týkající se ochrany vývoje a výchovy dítěte se vztahují i na tohoto partnera”. ³¹

1.8.2 Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3226/16

Tento nález je pro významný zejména proto, že v něm český Ústavní soud souhlasil se závěry Evropského soudu pro lidská práva, že rodinu může tvořit i pár stejného pohlaví a že by bylo v rozporu s principem rovnosti, kdyby tomu tak nebylo. ³²

²⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15

³⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15

³¹ Zákon č. 115/2006 Sb. Zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů. [Zakonyprolidi.cz](https://www.zakonyprolidi.cz) [online]. 2006 [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-115>

³² Nález Ústavního soudu ze dne 29. června 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16, bod. 23-25.

1.8.3 Rozsudek Nejvyššího správního soudu

Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 5. 2018 č. j. 8 As 230/2017-41, který se věnoval tomu, zda by mělo být manželství dvou osob stejného pohlaví uzavřené mimo ČR uznané i v ČR konstatoval, že „fakt, že nizozemské právo uzavření stejnopohlavního manželství dovoluje, nikterak nepředurčuje postoj českých správních úřadů a soudů k tomu, zda Česká republika jeho uzavření v cizině zapíše jako manželství do své vlastní vnitrostátní evidence vedené zvláštní matrikou”. Stěžovatelé v kasační stížnosti argumentovali tím, že se jedná o diskriminaci a zásahu do volného pohybu a svobody usazování se a že mají právo na důstojnost, rovnost, svobodný a rodinný život. Nejvyšší soud však překvapivě konstatoval, že tato ústavní práva s daným případem nesouvisí. Požadavek zápisu manželství dvou osob stejného pohlaví uzavřené v jiném státě do české státní evidence podle něj³³ „odmítnutím žádaného zápisu nedošlo k žádnému zásahu či zkrácení jakéhokoliv veřejného subjektivního práva stěžovatelů” a že to „nepochybně není uplatnění žádného základního práva”.³⁴

Tento rozsudek nepochybně ukazuje, že definice manželství v českém občanském zákoníku má za následek nerovné zacházení na základě pohlaví a sexuální orientace, které není nijak racionálně ospravedlnitelné.³⁵

1.9 Pohled mezinárodního práva na svazek stejnopohlavních párů

Díky své právní síle by mohly být nadějí na to, že by měla být i tato forma soužití ústavně zaručeným právem mezinárodní smlouvy, ve kterých je toto právo zaručené hned několikrát.

³³ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina, Pavla ŠPONDROVÁ a Barbara HAVELKOVÁ. Mužské právo. Jsou právní pravidla neutrální? Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7. str. 919

³⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 5. 2018 č. j. 8 As 230/2017-41. [Zakonyprolidi.cz](https://www.zakonyprolidi.cz) [online]. 2018 [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nsscr/8-as-230-2017-41>

³⁵ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina, Pavla ŠPONDROVÁ a Barbara HAVELKOVÁ. Mužské právo. Jsou právní pravidla neutrální? Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7. Str. 920

1.9.1 Článek 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

Článek 14 Úmluvy uvádí demonstrativní výčet důvodů pro, pro které nesmí být nikdo diskriminován a nesmí mu být odepřeny základní práva a svobody uvedené v Úmluvě. Uvádí, že: „Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.“ Pojem „jiné postavení“ zahrnuje i sexuální orientaci na základě rozhodnutí ESLP v rozhodnutí Salgueiro da Silvia Mouta proti Portugalsku.³⁶

1.9.2 Článek 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

Ačkoli článek 8 uvádí, že „každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence“, právo na soukromý život párů stejného pohlaví bylo přiznáno až díky rozhodnutí Komise pro lidská práva ze dne 3. 5. 1983, X a Y proti Spojenému království, č. 9369/81.³⁷

ESLP jednal o záležitostech týkající se diskriminace v souvislosti se článkem 14 a 8 ještě v roce 1997 a to v případě Karner proti Rakousku. Stěžovatel se obrátil na Evropskou komisi pro lidská práva poté, co Nejvyšší soud neuznal jeho právo nájmu bytu po smrti svého partnera, který mu odkázal veškerý majetek poté, co spolu žili v tomto bytě za jeho života žili. Stěžovatel namítal, že s ním bylo zacházeno jinak, a to z důvodu jeho sexuální orientace. Soud nakonec konstatoval, že: „Pro účely článku 14 je rozdílné zacházení diskriminační, pokud nemá objektivní a rozumně ospravedlněná, to znamená, pokud nesleduje legitimní cíl nebo zde není rozumný proporcionalní vztah mezi využitými prostředky požadovaným cílem. Tak jako rozdíly na základě pohlaví, rozdíly na základě sexuální orientace vyžadují obzvláště závažné ospravedlnění.“³⁸

³⁶ EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA Salgueiro da Silva Mouta proti Portugalsku. [Http://eslp.justice.cz](http://eslp.justice.cz) [online]. 1999 [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: [http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/6F946CB4FFBF761DC1258177004DBBB6/\\$file/Salgueiro%20da%20Silva%20Mouta%20proti%20Portugalsku_rozsudek.pdf?open&](http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/6F946CB4FFBF761DC1258177004DBBB6/$file/Salgueiro%20da%20Silva%20Mouta%20proti%20Portugalsku_rozsudek.pdf?open&)

³⁷ Rozhodnutí Komise pro lidská práva ze dne 3. 5. 1983, X a Y proti Spojenému království, č. 9369/81.

³⁸ EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA Karner proti Rakousku. [Http://eslp.justice.cz](http://eslp.justice.cz) [online]. 2003 [cit. 2024-03-06]. Dostupné z: [http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/WebSearch/344BDEF0324EB5A4C12584BA0043A332?openDocument&Highlight=0,](http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/WebSearch/344BDEF0324EB5A4C12584BA0043A332?openDocument&Highlight=0)

1.9.3 Článek 23 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech

K článku 23 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech se vyjádřil Výbor pro lidská práva ve případě Juliet Joslin a ostatní proti Novému Zélandu. V roce 1998 nebylo možné na Novém Zélandu uzavřít manželství mezi osobami stejného pohlaví a tak byla podána stížnost u Rady OSN pro lidská práva. Stěžující strana argumentovala tím, že vnitrostátní zákon Nového Zélandu tím porušuje článek 23 MPOPP. Stížnost byla nakonec zamítnuta s tím, že MPOPP garantuje podle své úpravy manželství pouze párům stejného pohlaví.³⁹

1.9.4 Článek 21 Listiny Evropské unie

Článek 21 Listiny Evropské unie (dále „Listina EU“) je pro homosexuální páry co se týče jejich práva na to vstupovat do manželského svazku velmi důležitý. Stojí v něm, že se „zakazuje jakákoli diskriminace založená zejména na pohlaví, rase, barvě pleti, etnickém nebo sociálním původu, genetických rysech, jazyku, náboženském vyznání nebo přesvědčení, politických názorech či jakýchkoli jiných názorech, příslušnosti k národnostní menšině, majetku, narození, zdravotním postižení, věku nebo sexuální orientaci.“ Listina EU tímto článkem zaručuje, že by neměl být nikdo ve vnitrostátním právu státu EU diskriminován na základě vyjmenovaných případů, jedním z nich je i sexuální orientace.⁴⁰

1.10 Důležité rozsudky Evropského soudu pro lidská práva

Ústavní soud vyjádřil svoje stanovisko k postavení Evropského soudu pro lidská práva vůči řešení otázek týkající rodinného práva jednoznačně. V Nálezu ze dne 15. prosince 2020, sp. zn. Pl. ÚS 6/20 uvedl, že „Zákonodárce je totiž k řešení takových otázek, jakými jsou základní věci člověka jako biologického druhu, jeho života a jeho vztahů, tedy otázek rodiny, rodičovství a manželství, předurčen nejen lépe než Evropský soud pro lidská práva, nýbrž i než Ústavní soud samotný“.⁴¹

³⁹ Ms. Juliet Joslin et al. v. New Zealand. hrlibrary.umn.edu [online]. 1999 [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: <http://hrlibrary.umn.edu/undocs/902-1999.html>

⁴⁰ Listina základních práv Evropské unie. [Eur-lex.europa.eu](http://eur-lex.europa.eu) [online]. 2016 [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A12016P%2FTXT>

⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 15. prosince 2020, sp. zn. Pl. ÚS 6/20, bod 32.

1.10.1 Schalk a Kopf proti Rakousku

Jak je již uvedeno, ve článku 12 je uvedeno, že “muži a ženy, způsobilí věkem k uzavření manželství, mají právo uzavřít manželství a založit rodinu v souladu s vnitrostátními zákony, které upravují výkon tohoto práva.”⁴² Z tohoto článku tedy lze dovodit, že se touto mezinárodní smlouvou zaručuje manželství pro všechny osoby. Každý stát si však může určit, zda budou manželství povolovat i stejnopohlavním párům či naopak.

Interpretaci článku 12 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod se věnoval Evropský soud pro lidská práva (dále „ESLP“) v rozsudku z 24. června 2010 Schalk a Kopf proti Rakousku. Homosexuální pár v roce 2002 požádal úřady o možnost uzavřít manželství. To mu však bylo zamítnuto z důvodu, že dle vnitrostátních zákonů bylo nemožné uzavřít manželství s člověkem stejného pohlaví. Pár se tedy obrátil na Ústavní soud, která judikoval, že Ústava nevyžaduje povolení manželství pro všechny páry, a tedy ani nezahrnuje povinnost státu změnit zákonnou úpravu o manželství. Od roku 2010 začal platit zákon o registrovaném partnerství, který však nadále znehodnocoval homosexuální soužití tím, že neumožňoval adopci dětí. ESLP se při řešení případu opíral zejména o článek 8 Úmluvy, který se týká práva na respektování soukromého a rodinného života a zaručuje, že „státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných“. Udává také, že „každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence“. Soud potvrdil, že i soužití homosexuálního páru spadá pod termín „rodinný život“ a že homosexuální páry mohou vytvořit stejné stabilní prostředí pro dítě, jako ty heterosexuální. Připomněl také právní stanovisko článku 14 Úmluvy, který upravuje zákaz diskriminace a uvádí, že „užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení“. Článek 12 Úmluvy již nelze nadále vykládat tak, že by právo

⁴² 209/1992 Sb. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

uzavřít manželství tam zakotvené bylo omezeno na páry opačného pohlaví. Avšak článek neukládá státům povinnost mít právně zakotvené manželství i pro homosexuální páry. Proto soud nemohl stěžovatelům vyhovět.⁴³

1.10.2 Courten proti Spojenému království

V roce 2008 uznal ESLP v případě Courten proti Spojenému království, že manželství a registrované partnerství je považované za obdobné závazky. Dle článku 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv mají manželské páry právo na respektování rodinného a soukromého života a stejná práva platí i pro páry opačného pohlaví.⁴⁴

1.10.3 Vallianatos a ostatní proti Řecku

V případě z roku 2013 Vallianatos a ostatní proti Řecku stěžovatelé namítali, že v souvislosti s tím, že v Řecku existoval institut registrovaného partnerství, ale byl možný pouze pro osoby opačného pohlaví, byla porušena jejich práva na soukromý a rodinný život zakotvena ve čl. 8 ve spojení s čl. 14 Úmluvy. Řecko argumentovalo tím, že se pouze snažili o zakotvení tohoto institutu jako jakési alternativy manželství pro osoby, které vychovávají děti a jelikož páry stejného pohlaví děti mít nemohou, zákon se na ně nevztahuje. Jak již bylo zmíněno výše, podle judikatury ESLP nesmí být osobami zacházeno odlišně, a to z důvodu sexuální orientace, pokud pro takové jednání neexistují zvlášť závažné důvody. Řecko se v tomto případě nedokázalo obhájit, a tak ESLP konstatoval, že došlo k porušení práva na soukromý a rodinný život v čl. 8 ve spojení s čl. 14 Úmluvy.⁴⁵

1.10.4 Orlandi a další proti Itálii

V roce 2015 se stěžovatelé se v případě Orlandi a další proti Itálii obrátili na ESLP porušení jejich práv obsažených ve čl. 8, čl. 12 a čl. 14 Úmluvy tím, že právní

⁴³ CASE OF SCHALK AND KOPF v. AUSTRIA. Hudoc.echr.coe.int [online]. 2010 [cit. 2024-02-08]. Dostupné z: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22001-99605%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22001-99605%22])

⁴⁴ Rozsudek čtvrtého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 4. 11. 2008, Courten proti Spojenému království, č. 4479/06.

⁴⁵ Rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 10. 2013, Vallianatos a ostatní proti Řecku, č. 29381/09 a 32684/09, bod 10.

řád Itálie neupravoval vztahy stejnopohlavních párů. Neumožňoval totiž ani manželství, ani registrované partnerství. ESLP se v tomto případě opíral o výše zmíněný případ Schalk a Kopf proti Rakousku, ve kterém konstatoval, že Úmluva nechává státům volnou volbu toho, zda zlegalizuje či nezlegalizuje manželství i pro páry stejného pohlaví. Co se týče registrovaného partnerství, ESLP poprvé konstatoval, že Itálie porušila práva stěžovatelů tím, že neupravila žádný institut, který by oficiálně upravoval vztahy stejnopohlavních párů. Implementoval tím to, aby Itálie institut tohoto charakteru přijala do svého právního řádu a poprvé konstatoval, že žádné právní zakotvení svazků stejnopohlavních párů odporuje EÚLP.⁴⁶

2 Porovnání institutů manželství a registrovaného partnerství v ústavněprávních souvislostech

To, že jsou základní lidská práva, jako jsou rovnost či zákaz diskriminace, důležitá zaznamenávají spíše jedinci stojící z nějakého důvodu mimo většinu. Jedinci, kteří patří do většiny jsou zpravidla schopni si tato lidská práva zajistit pomocí běžných demokratických procesů. Pro členy menšin vyjadřují tato práva nárok na to mít stejný život jako většina. Existence základních lidských práv by tak měla zaručit to, že se v demokratické společnosti předejde utlačování menšin.⁴⁷

Při rozhodování o lidskoprávních otázkách a výkladu pojmů a základních práv z našeho ústavního pořádku, jakými jsou rovnost, svoboda, zákaz diskriminace, rovné zacházení a další, by se měli soudy řídit i lidskou stránkou a nejen tou právní. Jasnou odpověď na společensky kontroverzní otázky, jakou je i zavedení manželství stejnopohlavních párů, jim totiž jen tyto pojmy a zásady demokratického státu neposkytnou.⁴⁸ Mezi faktory ovlivňující rozhodování Ústavního soudu patří tedy i názorová pozice soudců. Tak je tomu nepochybně i u

⁴⁶ Rozsudek prvního senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 14. 12. 2017, Orlandi a ostatní proti Itálii, č. 26431/12, 26742/12, 44057/12 a 60088/12.

⁴⁷ KMEC, Jiří, David KOSAR, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-365-3. Str. 5

⁴⁸ CHMEL, Jan. Politika na Ústavním soudě? 2. část. *Journals.muni.cz*. Časopis pro právní vědu i praxi. [online]. 2013 [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/5661>

poslanců. Při řešení případu Obergefell v. Hodges v USA se k tomuto tématu vyjádřil i tehdejší předseda Nejvyššího soudu, který řekl, že soudci jsou vázání ústavou, ale Ústava je to, co za ní soudci označí.⁴⁹ Soudci Ústavního soudu také při svém rozhodování přihlíží k veřejnému mínění. Co se týče podpory manželství pro stejnopohlavní páry v české republice, povedla Agentura Median v roce 2018 průzkum, který ukázal 67% podporu obyvatel.⁵⁰

2.1 Popularita registrovaného partnerství a manželství v datech

2.1.1 Registrované partnerství

Odpověď na otázku, zda je registrované partnerství populární ve společnosti a zda se stejnopohlavní páry v ČR registrují poskytl Český statistický úřad odpověď ve formě dat získaných v roce 2011, kdy se poprvé v historii sčítání lidu objevil dotaz na registrovaná partnerství. Zatímco statistická data o české populaci včetně manželství, nesezdaných soužití, věku partnerů nebo jejich dětech pravidelně zveřejňuje Český statistický úřad, data o registrovaných partnerstvích jsou zpravidla opomíjena. Dostupné údaje se týkají pouze osob, které byly ochotné uvést partnerství s osobou stejného pohlaví do sčítacího formuláře.

Z dat vyplývá, že registrované partnerství uzavírají hlavně muži, a to je věku 30-39 let. Udává se, že 70 % registrovaných partnerství je uzavřeno mezi muži. Minimálně 2 243 jednotlivců uzavřelo alespoň jednou registrované partnerství. Rodiny tvořené registrovanými partnery pak představovaly pouze 0,02 % ze všech domácností tvořených rodinou. Dalších 8 112 jednotlivců (0,15 % domácností) žijí v tzv. faktickém partnerství, což je termín používaný demografy pro páry stejného pohlaví, které oficiálně nejsou v registrovaném partnerství, ale žijí spolu v jedné domácnosti a fungují jako partneři. Ve faktickém partnerství žijí častěji starší osoby (starší 70 let) a genderové rozdíly tam nejsou tak výrazné, jako u

⁴⁹ O'BRIEN, David M. Judges on Judging: Views from the Bench. 5. vydání. Londýn: CQ Press, 2016. ISBN 978-1506340289. Str. 133

⁵⁰ RAMBOUSKOVÁ, Bohdana. MANŽELSTVÍ PRO GAY A LESBICKÉ PÁRY DLOUHODOBĚ PODPORUJE KOLEM 65 % LIDÍ V ČESKU. NA CO JEŠTĚ ČEKÁTE, POSLANCI A POSLANKYNĚ? Jsmefer.cz [online]. 2023 [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/podpora_manzelstvi_pro_vsechny_pary_2023#:~:text=Nejnovejsi%20pruzkumy%3A%20manzelstvi%20pro%20vsechny,souvisi%20s%20vekem%20a%20pohlavim.

běžného partnerství. Mužské páry tvořili zhruba 54 % nesezdaných párů. Je zajímavé, že registrovaná partnerství jsou častěji rozšířena v krajích s vyšším podílem obyvatel žijících ve městech. Registrované partnerství, stejně jako manželství, se vyskytuje ve větším množství u vysokoškolsky vzdělaných lidí. Dalo by se tedy říct, že vysokoškolsky vzdělaní lidé se více kloní k tomu svůj vztah institucionalizovat. Nejvíce zaregistrovaných párů se však vyskytuje u lidí, kteří dosáhli středoškolského vzdělání s maturitou (33,7 %). To může být však dáno tím, že v české populaci je velké množství lidí, kteří se vyskytují v této vzdělanostní kategorii. Většina registrovaných partnerů pak žila v domácnosti bez závislého dítěte (osoba, která žije v domácnosti tvořené jednou rodinou, je ekonomicky neaktivní a je ve věku 0–25 let). Dále 91,6 % registrovaných partnerů uvedlo, že má buď českou, moravskou nebo slezskou národnost. Za lidi bez náboženského vyznání se prohlašuje 51 % lidí nacházející se ve faktickém nebo registrovaném partnerství.⁵¹

Data z roku 2011 už dnes nemusí odpovídat skutečnosti. V roce 2020 získal Sociologický ústav Akademie věd ČR data z registrů Ministerstva vnitra za 14 let fungování tohoto institutu. Data jsou však získávána soukromými osobami, nikoliv oficiální institucí, jakou je například ČSÚ. Z těchto dat vyplývá, že během prvních 2 let po uzákonění registrovaného partnerství do něj vstoupilo zhruba 250 párů. Poté zájem klesal, a to změnil až rok 2016, kdy do institutu vstoupilo rekordních 348 párů, což je historicky nejvíce za jeden rok. Podobně úspěšným byl i rok 2019. Mezi lety 2006 až 2019 do partnerství vstoupilo zhruba 3625 párů. Z tohoto počtu 2710 jich stále existuje, z čehož vyplývá že 915 partnerství bylo k od roku 2006 k 1.1. 2020 zrušeno. Zhruba 300 lidí žijících v registrovaném partnerství jsou cizinci, a to hlavně Slováci.⁵²

2.1.2 Manželství

Podle dat z veřejné databáze Českého statistického úřadu z posledního sčítání lidu v roce 2021 udává svůj rodinný status jako vdaná/ženatý 4 miliony lidí,

⁵¹ KOHOUTOVÁ, Iva. Registrované partnerství je častější u mužů. Czso.cz [online]. 2011 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/0800492b9c>

⁵² SLOBODA, Zdeněk. Známé neznámé registrované partnerství Statistiky registrovaných partnerství v Česku po 14 letech. Soc.cas.cz [online]. 2020 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/soubory/tz_20200626_zname_nezname_registrovane_partnerstvi.pdf

což je zhruba o 400 tisíc méně, než při posledním sčítání v roce 2011. Rozvody tradičně stouply a to o 200 tisíc. K roku 2021 se v ČR nachází 1,2 milionu rozvedených lidí. Skoro 3 miliony lidí pak uvádí svůj stav jako svobodní a 720 tisíc jako ovdovělí. Vdaných/ženatých lidí je v ČR 45,5 % obyvatel, svobodných pak 31 %. Od roku 2011 počet lidí, kteří se nachází v manželském poměru klesl a počet svobodných a rozvedených stoupl. Procento svobodných mužů je mezi obyvateli více, než počet svobodných žen a to zhruba 37 %, zatímco svobodných žen je 27 %. Největší počet lidí, kteří se nachází v manželském svazku je ve věku 45 let.

2.2 Rozdíly úpravy institutů manželství a registrovaného partnerství

Institut manželství je upraven v občanském zákoníku v Hlavě I., části druhé. Věnují se mu paragrafy 655 – 770. Registrované partnerství podléhá samostatné zákonné úpravě a to zákonu č. 115/2006 Sb, o registrovaném partnerství.

Hlavní rozdíl spočívá hned ve vymezení samotného pojmu. Zatímco manželství je podle §655 občanského zákoníku „trvalý svazek muže a ženy“, podle §1 zákona o registrovaném partnerství je partnerství „trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví“. V §655 občanského zákoníku je také uvedeno za jakým účelem je manželství zakládáno („založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc“), zatímco účel registrovaného partnerství není zákonem upraven. Manželství je tedy bráno jako základní kamenem rodinného práva, partnerství je spíše administrativním úkonem.⁵³ V důvodové zprávě je však uvedeno, že „zákon nemůže mít a nemá sílu nařizovat v době vzrůstajícího počtu neplodných mužů a žen plození a výchovu dětí jako naplňování účely manželství“. Pro naplnění účelu manželství tedy není nutné splnit účely jako jsou založení rodiny a řádná výchova dětí.⁵⁴ Alternativní účel manželství v případě, kdy v něm nejsou děti je tedy vzájemná podpora i pomoc.⁵⁵ Co se týče vzájemné podpory a pomoci, tu si mohou bez rozdílu poskytovat i osoby stejného pohlaví. Tím pádem, pokud stačí k naplnění účelu manželství pouze to, dalo by se říct, že manželství stejnopohlavních párů by

⁵³ ROZDÍLY MEZI MANŽELSTVÍM A REGISTRACÍ. Jsmefer.cz [online]. [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.jsmefer.cz/rozdily>

⁵⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve sněmovním tisku č. 362/0

⁵⁵ PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-747-7. str. 727

naplňovalo svůj účel úplně stejně jako manželství páru opačného pohlaví. Nehledě na to, že pár stejného pohlaví by mohl při povolení společných adopcí nebo možností umělého oplodnění bez problému naplňovat i zbývající dva účely.⁵⁶

Paragraf 656 občanského zákoníku udává, že „manželství vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle muže a ženy” a paragraf 2 zákona o registrovaném partnerství udává podobné stanovisko a to, že „partnerství vzniká projevem vůle dvou osob stejného pohlaví činěným formou souhlasného svobodného a úplného prohlášení těchto osob o tom, že spolu vstupují do partnerství”. Rozdíl je však opět v úpravě vzniku svazků. Zatímco v odstavci 2 §656 je uvedeno, že „manželství se činí v přítomnosti dvou svědků” a v §657 je uvedeno, že se tak děje v přítomnosti matrikáře či před orgánem církve nebo náboženské společnosti oprávněné k tomu podle jiného právního předpisu, v zákoně o registrovaném partnerství je uvedeno pouze to, že „osoby vstupující do partnerství činí prohlášení osobně před matričním úřadem”. V zákoně o registrovaném partnerství není žádná zmínka o nutnosti přítomnosti svědka, tím pádem není jejich přítomnost nutná.

Rozdíl je také v samotném označení. Zatímco v §656 je uvedeno, že osoby, které vstupující do manželství se dále budou nazývat „snoubenci”, v §2 zákona o registrovaném partnerství nemají osoby vstupující do registrovaného partnerství žádné zvláštní označení. Dále je proces vzniku manželství v §656 označen jako „sňateční obřad”, proces vstupu do registrovaného partnerství se opět nijak nenazývá.

Prohlášení o vstupu do obou institucí se činí podobným způsobem, a to otázkou zda chtějí osoby vstoupit do manželství/partnerství (§659 občanského zákoníku a §3 zákona o registrovaném partnerství). Avšak v občanském zákoníku v §659 je toto prohlášení označeno jako „sňateční vůle”. V zákoně o registrovaném partnerství se toto prohlášení nijak neoznačuje. Toto prohlášení má své kořeny v Úmluvě o souhlasu k manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství, vyhláška č. 124/1960 Sb.⁵⁷

⁵⁶ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina, Pavla ŠPONDROVÁ a Barbara HAVELKOVÁ. Mužské právo. Jsou právní pravidla neutrální? Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7. str. 932

⁵⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana a . Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-061-4. str 7 a 524

Paragraf 660 a následující obsahují ustanovení o prohlášení o příjmení. To zákon o registrovaném partnerství taktéž neupravuje, protože registrovaní partneři nemají možnost toto prohlášení při vzniku registrovaného partnerství učinit.

Dle §672 druhého odstavce občanského zákoníku může soud „ve výjimečných případech povolit uzavření manželství nezletilému, který není plně svéprávný a dovršil šestnácti let věku, jsou-li pro to důležité důvody“. Registrované partnerství nelze uzavřít, dokud osoba nedovršila věku 18 let, jak je dáno v §4 odstavci čtyři zákona o registrovaném partnerství. V obou případech může manželství uzavřít pouze osoba, která není nijak omezena na svéprávnosti (§673 občanského zákoníku, §4 zákona o registrovaném partnerství). V paragrafu §4 zákona o registrovaném partnerství je také uvedeno, že osoba, která „již dříve uzavřela manželství nebo která již dříve vstoupila do partnerství anebo do obdobného svazku osob stejného pohlaví v zahraničí, a její manželství nebo partnerství anebo obdobný svazek trvá“. To samé je uvedeno v §674 občanského zákoníku. Shodné jsou také paragrafy o nemožnosti vstoupit do partnerství či manželství s předky a potomky, ani mezi sourozenci (§675 občanského zákoníku a §4 zákona o registrovaném partnerství).

Aby mohlo vyniknout registrované partnerství musí být „alespoň jedna z osob vstupujících do partnerství byla státním občanem České republiky“⁵⁸, to u manželství není nutné.

Vyživovací povinnosti po zániku jsou u obou institutů upraveny podobně. Podle §11 a 12 zákona o registrovaném partnerství má bývalý partner povinnost živit druhého partnera, pokud to není schopen dělat sám. To vše musí být podle schopností a majetkových poměrů partnera. Pokud se partneři nedohodnou, může jeden z partnerů podat návrh na přiznání výživného k soudu. Ten poté bude zkoumat zda byly naplněny podmínky, za kterých se výživné přiznává.⁵⁹ Při posuzování soudu nejsou rozhodné skutečné výdělečné poměry partnera/manžela, ale jeho reálné výdělečné poměry a schopnosti, ovlivněné jeho věkem, zdravotním stavem, nadáním, vzděláním a množstvím získaných pracovních zkušeností. Je také potřeba přihlídnout ke způsobu života a k jeho nevyužitým schopnostem, které by mu

⁵⁸ §4, odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb, občanského zákoníku

⁵⁹ POLIŠENSKÁ, Petra, Radka FEBEROVÁ a Zdeněk STUHLÍK. Musíš znát... Rodinné právo Manželství. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-902-2. Str. 216

zajistili možnost vyživovací povinnosti uspokojit. ⁶⁰Vzhledem k tomu, že soud přihlíží i k potencionálním příjmům, musí brát ohled i na nemovitý majetek přesto, že z něj bývalý manžel/partner nemá příjmy. To lze dovodit z rozhodnutí Ústavního soudu, podle kterého je třeba posoudit majetkové poměry kompletně, například nájemné, kterého by bylo možné dosáhnout pronajímáním této nemovitosti. ⁶¹

Co se týče zániku partnerství, zaniká z podobných důvodů jako manželství. K zániku partnerství může dojít smrtí jednoho z partnerů, prohlášením jednoho z partnerů za mrtvého či zrušením partnerství soudem. ⁶² „Soud rozhodne o zrušení partnerství na návrh jednoho z partnerů, prokáže-li žalobce, že partnerský vztah již fakticky netrvá. Jestliže se k návrhu na zrušení partnerství druhý partner připojí, soud nezkoumá, zda partnerský vztah již fakticky netrvá, a rozhodne o zrušení partnerství.“⁶³ Tato úprava se prakticky shoduje s úpravou zániku manželství v občanském zákoníku. ⁶⁴ Vzhledem k neexistenci společného jmění a nemožnosti partnerů adoptovat děti, soud nemusí rozhodovat o vypořádání majetku ani výchově a výživném dítěte. Postoj zákonodárce k výchově dětí stejnopohlavními páry byl vždy poměrně nejednoznačný. V zákoně o registrovaném partnerství byl před svým zrušením ⁶⁵§13, který hlásal, že registrované partnerství je překážkou k individuálnímu osvojení dítěte, na druhou stranu také hlásal, že pokud má již jeden z partnerů dítě, má mít i druhý partner stejné povinnosti a práva vůči němu.

V §3020 občanského zákoníku je uvedeno, že „ustanovení o manželství a o právech a povinnostech manželů platí obdobně pro registrované partnerství a práva a povinnosti partnerů“, nikoli tedy stejné. ⁶⁶ To potvrzuje i fakt, že v zákoně o registrovaném partnerství chybí úprava majetkových práv partnerů, příjmení, zvláštní ustanovení proti domácímu násilí, ustanovení o bydlení partnerů a některá ustanovení týkající se společného rodinného života. Tato skutečnost potvrzuje fakt, že je úprava registrovaného partnerství je jen těžko srovnatelná s úpravou manželství, jelikož se jedná o instituty, které mají jen málo společných práv a povinností.

⁶⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 8. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 244/2003.

⁶¹ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 511/2005.

⁶² §14 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství

⁶³ §16 a 17 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství

⁶⁴ §756 a 757 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb, občanského zákoníku

⁶⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2016 sp. zn. Pl. ÚS 7/15.

⁶⁶ §3020 zákona č. 89/2012 Sb, občanského zákoníku

Ta práva a povinnosti, která podobná jsou se týkají například dědického práva. Partner totiž děti stejným způsobem jako manžel pozůstalého, a to stejným dílem spolu s dítětem zůstavitele anebo ve druhé třídě s rodiči zůstavitele v případě, že neměl děti.

2.3 Zrovnoprávnění manželství pro všechny páry

Zákonná úprava soužití osob stejného pohlaví nebyla do roku 2006 v českém právním řádu nijak upravena. To lze brát jako projev diskriminace a nerovnosti, což je v rozporu se zásadami obsaženými ve článku 1 Listiny základních práv a svobod a článku 21 Listiny EU. Pro naplnění těchto mezinárodních závazků bylo tedy nutné vytvořit zákon, jehož cílem bude vytvořit podobný, veřejně institucionalizovaný svazek, jakým je manželství pro osoby rozdílného pohlaví. Přestože osoby žijící s osobou stejného pohlaví stále nemohou vstoupit do plnohodnotného svazku s rovnými právy a povinnostmi, a zůstávají tak v kategorii druhořadých občanů, úprava je v souladu s ústavním pořádkem České republiky. Úprava také není v rozporu s mezinárodními smlouvami ani s právními akty Evropského společenství.

Nerovnoprávné jednání mělo být definitivně ukončeno v roce 1994, když Evropský parlament přijal rezoluci A3-0028/94, ve které stojí: „Členské státy se vyzývají, aby ukončily nerovnoprávné jednání s osobami homosexuálně orientovanými v právním a administrativním poskytování sociálního zabezpečení a dále u sociálních výhod“.

Významná je také Amsterdamská dohoda členských států EU z roku 1999, která zakazuje diskriminaci na základě pohlaví, rasy, etnického původu, náboženství, názorů, invalidity, věku a sexuální orientace.⁶⁷

Zároveň však Evropský soud pro lidská práva v roce 2010 deklaroval, že státům nelze ukládat povinnost zrovnoprávnit manželství i pro osoby stejného pohlaví.⁶⁸

⁶⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana a . Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-061-4. str. 518

⁶⁸ CASE OF SCHALK AND KOPF v. AUSTRIA. Hudoc.echr.coe.int [online]. 2010 [cit. 2024-02-08]. Dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-99605%22%7D>

2.3.1 Pohled Ústavního soudu na srovnávání dvou podobných právních institutů

Na otázku, zda lze srovnávat dvě situace, které jsou si podobné, ale právní úprava s nimi zachází odlišně poskytl Ústavní soud svou vlastní odpověď. Klíčové je podle něj určit, zda jsou situace relevantně podobné a tedy opravdu srovnatelné. Je tedy nutná analýza kritéria relevance. Ta je klíčovým krokem k zamezení diskriminace a prosazování zásady rovnosti. Ústavní soud také uvedl, že při aplikaci práva je vymezení či určení skupiny osob, které lze z hlediska zachování principu rovnosti srovnávat nejobtížnějším úkolem. Základním vodítkem však je výčet přívlastků, na jejichž základě je nepřijatelná jakákoliv diskriminace.⁶⁹

K tomu abychom mohli srovnávat dva právní instituty musíme mít tzv. *tertium comparationis* neboli „třetí ve srovnání“. Tím musí být atribut, který dané subjekty sdílí s ohledem na něhož se rovnost aplikuje.⁷⁰ Nemá tedy smysl, provádět žádné srovnávání, bez toho aniž bychom měli tento komparátor a tím si nevyjasnili, ve vztahu k čemu srovnávání provádíme. Třetím prvkem k institutu registrovaného partnerství institut manželství.⁷¹ Součástí postuzování srovnatelnosti je také hodnotový soud. Takové hodnocení soudem bývá často subjektivní.⁷²

Manželství a stejně tak i registrované partnerství jsou v českém právním řádu upraveny pouze v podústavní úpravě. Pochopení smyslu manželství a tím pádem schopnost komparace těchto dvou institutů, musíme se soustředit na to jaký smysl manželství přičkl zákonodárce. Zůstává otázkou, zda je či není odlišná právní úprava těchto dvou institutů ospravedlnitelná.⁷³ Některé otázky týkající se

⁶⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 11. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 50/06, bod 19, 20 a nález Ústavního soudu ze dne 15. 9. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 13/14, bod 38.

⁷⁰ WAGNEROVÁ, Eliška, Vojtěch ŠIMÍČEK, Tomáš LANGÁŠEK, Ivo POSPÍŠIL a Jiří BAROŠ. 2/1993 Sb. USNESENÍ o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky [online]. [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/46500/1/2?vtextu=listina%20práv%20a%20svobod#>

⁷¹ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina, Pavla ŠPONDROVÁ a Barbara HAVELKOVÁ. Mužské právo. Jsou právní pravidla neutrální? Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7. str. 928

⁷² WAGNEROVÁ, Eliška, Vojtěch ŠIMÍČEK, Tomáš LANGÁŠEK, Ivo POSPÍŠIL a Jiří BAROŠ. 2/1993 Sb. USNESENÍ o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky [online]. [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/46500/1/2?vtextu=listina%20práv%20a%20svobod#>

⁷³ Tamtéž

manželství pro všechny by spíše měly být řešeny jako ospravedlnění odlišného zacházení, než jako porovnávání dvou institutů.⁷⁴

Zásada rovnosti je v českém právním řádu zakotvena ve článku 1 Listiny základních práv a svobod. Pojem diskriminace je vnímána jako neerovné zacházení vůči subjektu ve srovnání s jiným subjektem. Mezinárodní právní prameny o lidských právech a rozhodnutí mezinárodních soudů čato vycházejí z toho, že ne každé nerovné zacházení může být vnímáno jako diskriminace a to v případě, že existují objektivní a rozumné důvody pro uplatnění rozdílného způsobu. V jednom z Nálezů Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 53/2004 došel soud k závěru, že přestože určitá zákonná úprava zvýhodňuje jednu skupinu oproti druhé, nemůže být automaticky považována za porušení principu rovnosti v případě, že existují tyto objektivní a rozumné důvody a že jsou rozdíly přiměřené. Zákonodárci mají tak speciálně v oblasti sociálních a menšinových práv prostor k úvaze, zda takové preferenční zacházení zakotví.⁷⁵ Ústavní soud se vyjádřil k rovnosti i v Nálezu ze dne 6. června 2006, kdy zvedl, že „Rovnost všech lidských bytostí jako subjektů základních práv a svobod je obsahem v zásadě všech dokumentů chránících lidská práva. Jde mj. o praktické poznání a uznání hodnoty každého člověka jako takového, bez ohledu na jeho schopnosti, znalosti a „užitečnost“ či prospěšnost pro celek; z právně filozofického hlediska jde o projev dávné pravdy – ač nesčetněkrát v dějinách porušované – že s člověkem nikdy nesmí být svévolně zacházeno pouze jako s prostředkem sloužícím zájmům jiných“.⁷⁶

3 Právní úprava manželství stejnopohlavních párů v evropských zemích

3.1 Obergefell v. Hodges

Mají o lidskoprávních otázkách, jako jsou práva manšín, rozhodovat soudy, referenda nebo parlamenty? Na konferenci Centra pro lidská práva v Brně v květnu 2015 vyzdvidla tuto otázku ústavní soudkyně Kateřina Šimáčková. Podobnou

⁷⁴ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina, Pavla ŠPONDROVÁ a Barbara HAVELKOVÁ. Mužské právo. Jsou právní pravidla neutrální? Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7. str. 936

⁷⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 53/2004.

⁷⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 6. června 2006, sp. zn. Pl. ÚS 42/04, bod 24.

otázkou se zabývali i soudci Nejvyššího soudu USA při řešení případu Obergefell v. Hodges z června 2015, který ústavně zaručil manželství stejnopohlavních párů po celé USA. Ti došli k závěru, že o takto závažné otázce by neměla rozhodovat skupina soudců, nýbrž by se toho měli ujmout reprezentanti lidu v zákonodárných sborech. Proti tomu existuje již známý argument, že o lidských právech nemůže rozhodovat parlamentní většina, protože jinak by lidská práva neposkytovala dostatečnou garanci jednotlivcům. Proto musí být lidská práva zakotvena v ústavách a rozhodovat o nich mohou jen nejvyšší a ústavní soudy.⁷⁷

Rozhodnutí Nejvyššího soudu v USA tehdy překvapivé nebylo, protože již v roce 2013 prohlásil tento soud federativní zákon, definující manželství jako svazek muže a ženy za protiústavní. Navíc americká ústava zakotvuje už od roku 1868 ve čtrnáctém dodatku, že „žádný stát nemá právo zbavit jakoukoli osobu, podléhající jeho pravomoci, stejné ochrany zákona“.⁷⁸

3.2 Proces uznávání homosexuálních vztahů v Evropě

Historickým milníkem bylo vyškrtnutí homosexuality ze seznamu nemocí Americkou psychiatrickou asociací v roce 1974. To pravděpodobně přispělo k tomu, že společnost začala postupně vnímat, že je homosexualita dobrovolně nezvoleným a vůli neovlivnitelným vrozeným stavem a tím pádem, by se neměla stávat záminkou diskriminace v občanské společnosti.⁷⁹

Registrované partnerství sloužilo ve většině zemí Evropy jako předchůdce manželství pro všechny. Podle toho jak právní režimy uznávají svazky páru stejného pohlaví je lze dělit do tří kategorií: monistický, dualistický a pluralistický.⁸⁰

Monistický přístup je typický například pro Portugalsko, nebo jiných zemí mimo Evropu, například USA nebo Kanada. Tento přístup nevytváří instituci pro páry stejného pohlaví a rovnou jim umožní uzavírat manželství. Dualistický model

⁷⁷ KOZUBÍK, Jan, Jan WINTR. J. Ústavní soudy a práva gayů a leseb – veřejné mínění jako determinant rozhodnutí soudů? *Judisprudence*, 5/2016. Str 1-4

⁷⁸ KOZUBÍK, Jan, Jan WINTR. J. Ústavní soudy a práva gayů a leseb – veřejné mínění jako determinant rozhodnutí soudů? *Judisprudence*, 5/2016. Str. 4

⁷⁹ RADVANOVÁ, Senta. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-578-7. str. 172

⁸⁰ BOELE-WOELKI, Katharina a Angelika FUCHS. *Legal recognition of same-sex relationships in Europe*. 2. vydání. Intersentia, 2012. ISBN 978-1-78068-045-3.

je typický tím, že vedle manželství zakládá ještě institut, který je otevřen pro osoby stejného pohlaví. Tento model je typický pro Českou republiku, Maďarsko nebo Chorvatsko. V pluralistický modelu jsou typické dvě instituce, které mohou páry uzavírat neohledě na jejich pohlaví. Toto v praxi najdeme třeba v Holandsku nebo v Belgii.⁸¹

Začátek procesu sahá do 60. let 20. století, kdy byl v Dánsku připraven návrh zákona, který měl upravovat netradiční formy soužití, mezi které patřilo i to homosexuální. I přesto, že návrh neprošel byla vytvořena komise, která měla zkoumat zájem veřejnosti o tuto úpravu. Komise návrh nakonec shodila ze stolu, jelikož měla strach, že ostatní země nebudou uznávat manželství uzavřené v Dánsku. Situace se nakonec vyřešila náúplným narovnání práv, ale přesto vytvořením institutu, který se manželství alespoň z části podobal. Nepovoloval však adopci dětí a mohli do něj prvních deset let vstupovat pouze dánští občané nebo osoby s trvalým bydlištěm na území Dánska.⁸²

Země, které jako první začaly nějakým způsobem uznávat soužití lidí stejného pohlaví byly ty Severské, konkrétně Švédsko. To v roce 1987 udělilo jako první stejná práva homosexuálním párům žijícím spolu v jedné domácnosti, jaká měly do té doby heterosexuální páry.⁸³

První evropskou zemí, která zavedla registrované partnerství bylo Dánsko a to v roce 1989. Následně šly v jeho stopách i další severské země, jakými bylo Norsko (1993), Švédsko (1995) a Finsko (2002). Island tento institut zlegalizoval v roce 1996, Nizozemsko v roce 1998 a další země, společně s Českou republikou, v roce 2006.⁸⁴

Co se týče adopce dětí registrovanými partnery, byly Dánsko a Švédsko jedny z prvních zemí, které je partnerům umožnily. Dánská úprava umožňovala, aby jeden

⁸¹ Tamtéž

⁸² MERIN, Yuval. Equality for same-sex couples: the legal recognition of gay partnerships in Europe and the United States. The University of Chicago, 2002. ISBN 0-226-52031-5. str. 150

⁸³ The Legal Recognition of Same-Sex Couples in Europe and the Role of the European Court of Human Rights. SCHERPE, Jens M. Equalrightstrust.org [online]. 2013 [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: https://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/ERR10_sp1.pdf

⁸⁴ MERIN, Yuval. Equality for same-sex couples: the legal recognition of gay partnerships in Europe and the United States. The University of Chicago, 2002. ISBN 0-226-52031-5. str. 157

z partnerů mohl adoptovat dítě toho druhého. Švédská úprava povolovala adopce oběma partnery.⁸⁵

3.3 Zahraniční přístupy k manželství pro všechny

Od roku 2001 se po celém světě rozpoutala vlna postupného přijímání manželství pro všechny. Nizozemsko učinilo první krok a následně se přidávaly i ostatní státy.

3.3.1 Nizozemsko

První evropskou zemí a dokonce první zemí na světě, která otevřela možnost uzavření manželství pro stejnopohlavní páry, bylo Nizozemsko v roce 2001. K uzavření manželství bylo nutné, aby alespoň jeden z partnerů byl občanem Nizozemska. Za prvního půl roku účinnosti tohoto zákona uzavřelo manželství přibližně 2000 stejnopohlavních párů.⁸⁶ Důvodová zpráva zákona obsahovala vysvětlení, že Nizozemsko upřednostňuje rovné zacházení s páry bez ohledu na jejich sexuální orientaci.⁸⁷ V nizozemské legislativě tak, jako první na světě, byla formulována následující věta: „Manželství může být uzavřeno dvěma osobami jiného nebo stejného pohlaví“. Jediná strana, která se v parlamentu stavila do opozice byla Křesťanská demokratická strana. Nizozemská protestantská církev tehdy nechala na jednotlivých konregacích, jak se budou ke stejnopohlavním sňatkům stavět a zda je budou oddávat či nikoliv. Nizozemsko dodnes zůstává jednou ze zemí, kde má manželství pro všechny velkou podporu společnosti a je obecně akceptováno.⁸⁸ Dnes v Nizozemsku fungují oba instituty, jak manželství, tak registrované partnerství, otevřené párům stejného i opačného pohlaví. To vyplývá z úpravy z roku 1998.⁸⁹

⁸⁵ RADVANOVÁ, Senta. Rodina a dítě v novém občanském zákoníku. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-578-7. str. 174

⁸⁶ MERIN, Yuval. Equality for same-sex couples: the legal recognition of gay partnerships in Europe and the United States. The University of Chicago, 2002. ISBN 0-226-52031-5. str. 157

⁸⁷ MAXWELL, Nancy. Opening civil marriage to same-gender couples: A Netherlands-United States comparison. Washburnlaw.edu [online]. 2001 [cit. 2024-02-04]. Dostupné z: <https://www.washburnlaw.edu/profiles/faculty/activity/fulltext/maxwell-nancy-2001-18arizonajournalinternationalandcomparativelaw141.pdf>

⁸⁸ Dutch Legislators Approve Full Marriage Rights for Gays. Nytimes.com [online]. 2000 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2000/09/13/world/dutch-legislators-approve-full-marriage-rights-for-gays.html?scp=2&sq=Norway+Gay+Marriages&st=nyt>

⁸⁹ RADVANOVÁ, Senta. Rodina a dítě v novém občanském zákoníku. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-578-7. str. 174

3.3.2 Belgie

Předchůdce zrovnoprávněného manželství pro tento stát byl zákon přijat v roce 1999, o zákoné kohabitaci (neboli smlouva o legálním soužití).⁹⁰ Belgie zavedla v roce 1998 institut registrovaného partnerství. Páry se mohly zaregistrovat u městského úředníka a následně tak přebrat zodpovědnost za společnou domácnost.⁹¹ V roce 2003 pak belgický parlament otevřel možnost manželství i párom stejného pohlaví. Přijetí tohoto zákona předcházela debata, ve které se vyjádřil i tehdejší ministr spravedlnosti Marc Verwilghen, který řekl, že podle jeho názoru se mentalita společnosti natolik posunula, že nevidí důvod dále manželství někomu upírat.⁹² Další významná legislativní změna přišla v roce 2006, když parlament povolil těmto párom i adopci dětí.⁹³

3.3.3 Španělsko

Španělsko šlo oproti ostatním zemím jinou cestou. Nikdy neuzákonilo registrované partnerství, ale na úrovni různých samosprávných celků byly vytvořeny registry dvojic bez ohledu na jejich pohlaví, které měli však spíše symbolický význam.⁹⁴ Vlivem přijetí zákona o manželství pro všechny byla v roce 2005 poměrně rozdělená společnost. V Madridu se konaly všemožné demonstrace pro i proti přijetí zákona.⁹⁵ Přesto ho v téhož roce přijmul parlament a španělská úprava manželství obsahovala nově větu: „Manželství bude klást stejné požadavky a bude mít stejný výsledek, nehledě na to, zda do něj vstupuje pár stejného nebo různého pohlaví“. Poté, co zákon vstoupil v platnost podali dva soudci obecních soudů žalobu k ústavnímu soudu, ten ovšem jejich stížnost zamítl.⁹⁶

⁹⁰ Tamtéž

⁹¹ PŘEHLED STÁTŮ A ZEMÍ, KTERÉ UZNÁVAJÍ ROVNOST MANŽELSTVÍ. Queergeography.cz [online]. 2018 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/rovnost-manzelstvi/rovnost-manzelstvi-ve-svete/>

⁹² Belgium legalizes gay marriage. Upi.com [online]. 2003 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: https://www.upi.com/Business_News/Security-Industry/2003/01/31/Belgium-legalizes-gay-marriage/UPI-46741044012415/

⁹³ Belgium passes gay adoption law. News.bbc.co.uk [online]. 2006 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/4929604.stm>

⁹⁴ Tamtéž

⁹⁵ First gay couple marries in Spain [online]. GOODMAN, Al. 2005 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2005/WORLD/europe/07/11/spain.gay/>

⁹⁶ PŘEHLED STÁTŮ A ZEMÍ, KTERÉ UZNÁVAJÍ ROVNOST MANŽELSTVÍ. Queergeography.cz [online]. 2018 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/rovnost-manzelstvi/rovnost-manzelstvi-ve-svete/>

3.3.4 Norsko

V Norsku nahradil zákon o registrovaném partnerství z roku 1993 nový zákon, který byl přijat v roce 2008 a povoloval manželství stejnopohlavním párům. Tyto sňatky od roku 2017 uznává i Norská lutherská církev, která je nejrozšířenější náboženskou skupinou v zemi. Ta své stanovisko po téměř deseti letech změnila. Hned po vyhlášení zákona v roce 2008 totiž zakázala svým farářům provádět svatby osob stejného pohlaví.⁹⁷ Nejkontroverznějším aspektem nového zákona je nabízení státem financované léčby neplodnosti lesbickým párům. Tehdejší norská ministrině financí Kristin Halvorsen se k situaci vyjádřila následovně: „Jsem nesmírně ráda, že se nám podařilo tuto poslední etapu zvládnout. Nyní se musíme vypořádat s předsudky, které ve společnosti stále existují.“⁹⁸

3.3.5 Švédsko

Švédská úprava manželství pro všechny schválená parlamentem v roce 2009 obsahovala stanovisko, že tyto sňatky lze uzavírat jak církevní, tak i civilní formou. Církvím však stát ponechal volné rozhodování v tom, zda budou sňatky uzavírat. Většina církví ve Švédsku téměř okamžitě stejnopohlavní páry oddávala.⁹⁹

3.3.6 Portugalsko

Portugalsko uzákonilo manželství pro všechny v roce 2010. Navzdory tomu, že konzervativci v natolik katolické zemi tento zákon ostře oponovali, tehdejší portugalský předseda vlády José Sócrates pozitivně ocenil tento zákon, což významně ovlivnilo zákonodárce. Řekl, že by přijetí zákona napravilo nespravedlnost, která způsobila zbytečnou bolest. Hned po přijetí zákona se tehdejší prezident Anibal Cavaco Silva obrátil na Ústavní soud, aby zákon prověřil. Ten konstatoval, že je zákon v souladu s ústavním pořádkem, načež ho prezident

⁹⁷ Tamtéž

⁹⁸ Same sex marriage law passed by wide majority. Web.archive.org [online]. 2008 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20080617115242/http://www.aftenposten.no/english/local/article2479146.ece>

⁹⁹ Sweden votes in favor of legalizing gay marriage. Reuters.com [online]. 2009 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-sweden-gaymarriage/sweden-votes-in-favor-of-legalizing-gay-marriage-idUSTRE5307BC20090401/>

podepsal. Tento zákon však nepovoluje adopce dětí. Dítě si může adoptovat pouze jeden z páru.¹⁰⁰

3.3.7 Island

Jako další evropská země se ke zlegalizování tohoto svazku připojil Island, rovněž v roce 2010. Jelikož byly provedeny průzkumy veřejného mínění, které ukázaly vysokou podporu navrhované úpravy, žádný zákonodárce proti návrhu nehlasoval.¹⁰¹ Jedním z prvních občanů, který na Islandu tohoto nového práva využil byla samotná premiérka Islandu Jóhanna Sigurðardóttir, která si krátce po přijetí zákona vzala svou partnerku.¹⁰²

3.3.8 Dánsko

V roce 2012 udělila dánská královna Margrethe II královský souhlas k uzákonění manželství pro všechny a to se také stalo. Dánsko bylo ohledně svého přístupu k soužití párů stejného pohlaví podobně progresivní zemí jako Nizozemsko. Jak je zmíněno výše, jako první v Evropě zavedlo institut registrovaného partnerství. Stejně jako v jiných zemích, ponechávalo i Dánsko na uvážení jednotlivých církví, zda budou oddávat tyto páry. K případu se vyjádřil dánský ministr pro církevní záležitosti Manu Sareen a označil ho jako „velký krok vpřed“.¹⁰³

3.3.9 Francie

Francie v roce 1999 zlegalizovala institut registrovaného partnerství zákonem č. 99-9444 ze dne 15. 11. 1999 a to formou PACS (Pacte civil de solidarité), což je občanská smlouva uzavřena mezi dvěma osobami opačného nebo stejného pohlaví.

¹⁰⁰ Same-sex marriage law backed in Portugal's parliament. Bbc.co.uk [online]. 2010 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/8448640.stm>

¹⁰¹ Iceland passes gay marriage law in unanimous vote. Reuters.com [online]. 2010 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-iceland-gaymarriage/iceland-passes-gay-marriage-law-in-unanimous-vote-idUSTRE65A3V020100611/>

¹⁰² Iceland PM weds as gay marriage legalised. Telegraph.co.uk [online]. 2010 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/iceland/7858150/Iceland-PM-weds-as-gay-marriage-legalised.html>

¹⁰³ Denmark approves same-sex marriage and church weddings. Bbc.com [online]. 2012 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-18363157>

Tato forma soužití funguje vedle manželské formy soužití a partneři mají vůči sobě jak práva, tak i povinnosti a to zejména vzájemná pomoc a finanční podpora.¹⁰⁴ Co se týče samotné úpravy manželství pro všechny, musela zaměřit poměrně dlouho na podpis prezidenta. Na začátku roku 2013 návrh sice úspěšně prošel Národním shromážděním a Senátem, nicméně konzervativní opoziční strana podala návrh na posouzení souladu návrhu s Ústavou. Ústavní rada nakonec rozhodla, že návrh zákona je v souladu s ústavou, a proto ho mohl v květnu podepsat prezident François Hollande. Tento prezident se už ve svých predvolebních slibech netajil podporou tohoto zákona a také adopce dětí stejnopohlavními páry. Od přijetí zákona se v Paříži konalo několik demonstrací na protest proti přijetí zákona. Francouzský občanský zákoník ve článku 143 uvádí, že manželství mohou uzavřít dvě osoby různého či stejného pohlaví. Stejnopohlavní páry ve Francii mají stejná práva jako manželé, včetně adopce dětí a společného příjmení.¹⁰⁵

3.3.10 Anglie, Severní Irsko a Skotsko

Velká Británie před schválením zákona o manželství pro všechny vytvořila institut s názvem občanské partnerství (civil partnership), určený pouze osobám opačného pohlaví.¹⁰⁶ Další královnou, která udělila královský souhlas k uzákonění manželství pro všechny páry byla anglická královna Alžběta II. A to 17. července 2013, tedy den po tém, co byl zákon přijat britským parlamentem. Seversní Irsko a Skotsko měli v tomto rozhodování vlastní autonomii. V tomtýž roce hlasovali zákonodárci Severního Irska proti a zákonodárci Skotska pro přijetí tohoto zákona, který začal být v zemi účinný i přes protesty církve v roce 2014. Anglická církev celý institut odmítla a nadále definuje manželství jako sňatek mezi mužem a ženou.

¹⁰⁷ V Severním Irsku bylo nakonec manželství otevřeno pro všechny a to v roce

¹⁰⁴ Uzavírání registrovaného partnerství ve Francii. Mzv.gov.cz [online]. 1999 [cit. 2024-03-01]. Dostupné z: https://mzv.gov.cz/paris/cz/konzularni_informace/matrika/uzavirani_registrovaneho_partnerstvi_v_e/index.html

¹⁰⁵ French lawmakers approve same-sex marriage bill. Web.archive.org [online]. 2013 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20160107140149/http://edition.cnn.com/2013/04/23/world/europe/france-same-sex-vote>

¹⁰⁶ RADVANOVÁ, Senta. Rodina a dítě v novém občanském zákoníku. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-578-7. str. 174

¹⁰⁷ Same-sex marriage legalized in England, Wales. Eu.usatoday.com [online]. 2013 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://eu.usatoday.com/story/news/world/2013/07/16/britain-same-sex-marriage-legalized/2522911/>

2020. Severoirský parlament o návrhu zákona hlasoval mezi lety 2012-2015 celkem pětkrát, z toho čtyřikrát neúspěšně. V roce 2015 byl pak návrh parlamentem velmi těsně schválen. Demokratická unionistická strana však měla právo vetovat návrh a toho také využila. Tím se zákon opět zrušil. Mezi lety 2017-2019 kvůli složité situaci v zemi nemělo Severní Irsko funkční vládu, proto musel zakročit Parlament Spojeného království ve Westminsteru a nařídil manželství stejnopohlavních párů legalizovat nejpozději do ledna roku 2020. Jelikož byl severoirský parlament usnášeníschopný nemohl využít svou pravomoc zákon napadnout. Zákon tak začal být účinným na začátku roku 2020.¹⁰⁸

3.3.11 Lucembursko

V Lucembursku byla úprava přijata drtivou většinou členů poslanecké sněmovny v roce 2014. Veřejně ji podporoval i premiér Xavier Bettel, který je otevřeně gay.¹⁰⁹

3.3.12 Itálie

Italský ústavní soud vznesl v roce 2010 rozsudek, ve kterém konstatoval, že stejnopohlavní páry jsou chráněny ústavou stejně jako ostatní sociální skupiny a vyplývají z toho pro ně tedy stejná práva i povinnosti. Přičemž ale nechal v rukou parlamentu, jak upraví svazky stejnopohlavních párů a manželství pro tyto páry tedy nazaručil. Naopak potvrdil, že podle italské ústavy je rozdílná úprava institutu manželství v pořádku.¹¹⁰ Italský parlament však po dobu dalších pěti let nepřijal žádný zákon, který by jakkoliv upravoval zformalizování soužití těchto párů. To změnil až výše zmíněný případ Orlandi a další proti Itálii, díky kterému byl v Itálii

¹⁰⁸ PŘEHLED STÁTŮ A ZEMÍ, KTERÉ UZNÁVAJÍ ROVNOST MANŽELSTVÍ. Queergeography.cz [online]. 2018 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/rovnost-manzelstvi/rovnost-manzelstvi-ve-svete/>

¹⁰⁹ GANDER, Kashmira. Luxembourg passes same-sex marriage and adoption bill in landslide vote. Independent.co.uk [online]. 2014 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/luxembourg-passes-samesex-marriage-and-adoption-bill-in-landslide-vote-9547282.html>

¹¹⁰ JUDGMENT NO. 138 OF 2010. Cortecostituzionale.it [online]. 2010 [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: https://www.cortecostituzionale.it/documenti/download/doc/recent_judgments/S2010138_en.pdf

zaveden institut registrovaného partmnertví. ¹¹¹ Ten zůstal v Itálii platný k dnešnímu datu a manželství pro všechny tam na svou legalizaci stále čeká.

3.3.13 Finsko

Od 1. března 2017 platí zákon o manželství pro všechny i ve Finsku. Tam byl přijat už v roce 2015. Zákon byl přijat díky občanské iniciativě ve formě veřejné petice, která nasbírala 167 000 podpisů. ¹¹²

3.3.14 Irsko

V Irsko proběhlo v roce 2015 referendum, ve kterém hlasovalo 62 % občanů „ano”. ¹¹³Přijetí nové úpravy změnilo Ústavu. Ta nyní hlásá, že manželství lze uzavřít mezi dvěma osobami nehladě na jejich pohlaví. Ačkoli je země silně věřící, dublinský arcibiskup Diarmuid Martin se nechal slyšet, že „nechce, své náboženské názory druhým lidem vnucovat“. Irský premiér Enda Kenny návrh otevřeně podpořil. ¹¹⁴

3.3.15 Německo

Německo v roce 2001 uzákonilo institut, který nesl název zákon o registrovaném životním partnerství, který byl otevřen jen osobám opačného pohlaví. Osoby vstupující do tohoto partnerství měli podobná práva a povinnosti jako manželé. Měli například možnost přijmou společné jméno, způsob a podmínky vzniku a zániku partnerství se nelišily, měli povinnosti o sebe navzájem pečovat za dobu trvání partnerství i po jeho zániku, měli možnost uzavřít smlouvu o společném majetku a v mnoha dalších otázkách tento samostatný zákon odkazoval na občanský

¹¹¹ Rozsudek prvního senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 14. 12. 2017, Orlandi a ostatní proti Itálii, č. 26431/12, 26742/12, 44057/12 a 60088/12.

¹¹² LAVERS, Michael. Finland same-sex marriage law takes effect. Washingtonblade.com [online]. [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://www.washingtonblade.com/2017/03/01/finland-sex-marriage-law-takes-effect>

¹¹³ MCDONALD, Henry. Ireland becomes first country to legalise gay marriage by popular vote. Theguardian.com [online]. 2015 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2015/may/23/gay-marriage-ireland-yes-vote>

¹¹⁴ PŘEHLED STÁTŮ A ZEMÍ, KTERÉ UZNÁVAJÍ ROVNOST MANŽELSTVÍ. Queergeography.cz [online]. 2018 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/rovnost-manzelstvi/rovnost-manzelstvi-ve-svete/>

zákoník a úpravu manželství.¹¹⁵ V roce 2017 se přidalo na seznam zemí podporující manželství pro všechny. Tehdejší premiérka Angela Merkel několik dní před schválením úpravy prohlásila, že by členové vládnoucí Křesťansko-demokratické unie měli hlasovat podle svého vlastního uvážení, i když veřejně přijetí návrhu nepodporovali. Za to čelila velké kritice od mnohých politiků. Vyhradil se proti ni například poslanec Johannes Kahr z SPD, který ji označil za někoho, kdo stojí v cestě zákonu už delší dobu a vyřídil ji, že „děkuje za nic”.¹¹⁶

3.3.16 Rakousko

Rakouský ústavní soud se zabíral v roce 2006 otázkou osvojení dítěte druhého partnera/partnerky. Rozhodl však v neprospěch stěžovatele z toho důvodu, že podle § 182 odst. 2 rakouského občanského zákoníku nemůže být osvojení provedeno páry, které mají biologické dispozice k tomu mít vlastní děti.¹¹⁷ Případem se následně zabýval Evropský soud pro lidská práva v případě X a další proti Rakousku, kdy rozhodl, že při zákaz osvojení dítěte došlo k porušení článku 14 EÚLP (diskriminace) v souvislosti s článkem 8 (soukromý a rodinný život).¹¹⁸ Rakouský parlament v reakci na tento rozsudek osvojení dítěte druhého partnera umožnil a to v zákoně, který vstoupil v platnost v roce 2013.¹¹⁹ Po rozhodnutí Rakouského ústavního soudu ze dne 4. prosince 2017 na základě stížnosti od dvou žen, kterým nebylo povoleno se vzít, se manželství pro všechny v Rakousku zlegalizovalo. Rozhodnutí také rušilo zákon o registrovaném partnerství. Podle soudu rozdílná úprava soužití párů stejného a párů různého pohlaví byla diskriminací založenou na sexuální orientaci. Stanovil, že „oddělením manželství a registrovaného partnerství, a tedy i párů opačného a stejného pohlaví za současného právního stavu stanovením různých institutů pro státní uznání jejich svazku - i když

¹¹⁵ RADVANOVÁ, Senta. Rodina a dítě v novém občanském zákoníku. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-578-7. str. 174

¹¹⁶ CONNOLLY, Kate. German parliament votes to legalise same-sex marriage. Theguardian.com [online]. 2017 [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2017/jun/30/germany-poised-legalise-same-sex-marriage-bill-law>

¹¹⁷ ÚSTAVNÍ SOUD RAKOUSKA. Rozsudek č. 9Ob62. [online]. 2006. [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <http://www.menschenrechte.ac.at/orig/066/OGH9Ob6206t.pdf>

¹¹⁸ ESLP. X a další proti Rakousku, rozsudek č. 19010/07. [online]. 2013. [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.fidh.org/IMG/pdf/xvaustriaecthrjudgment19feb2013en.pdf>

¹¹⁹ ILGA-EUROPE. Austria becomes the 14th European country to allow same-sex second-parent adoption. In: ILGA-Europe [online]. 2013 [cit. 2024-03-22]. Dostupné Z: <http://www.ilga-europe.org/resources/news/latest-news/austria-becomes-14th-european-country-allow-same-sex-second-parent>.

právní důsledky jsou v podstatě stejné - se v různých životních konstelacích viditelně projevuje, že ačkoli jsou registrované partnerství a manželství srovnatelné, pokud jde o právní vztah a právní důsledky, tyto instituty pokrývají ve své podstatě nerovné svazky.“¹²⁰

3.3.17 Švýcarsko

V roce 2021 se ve Švýcarsku konalo referendum, ve kterém podpořilo manželství pro všechny před 64 % občanů. Zákon povoluje i adopce včetně možnosti umělého odpojení pro lesbické páry.¹²¹

3.3.18 Slovinsko

V roce 2022 rozhodl slovinský ústavní soud o tom, že zákaz stejnopohlavních sňatku je v rozporu s ústavou a stanovil zákonodárcům šesti měsíční lhůtu na to, aby se podle tohoto rozhodnutí zařídili. V říjnu 2022 přijal na parlament zákon o manželství pro všechny a splnil tak tento závazek. Na Slovinsku bylo situace ohledně svazku stejnopohlavních párů vždy složitá. To značí například fakt, že v roce 2015 se v referendu rozhodlo proti zavedení manželství pro všechny.¹²²

3.3.19 Estonsko a Řecko

Státy Evropy se nadále přidávají k legalizaci těchto sňatků. V roce 2024 se k nim přidalo Estonsko, kde parlament přijal novelu zákona o rodině, která uzákoňuje manželství pro všechny. Zákon je účinný od 1. 1. 2024. Estonsko se stalo první

¹²⁰ AGERHOLM, Harriet. Austria court legalises same-sex marriage from start of 2019, ruling all existing laws discriminatory. Independent.co.uk [online]. 2019 [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/austria-same-sex-gay-marriage-legal-constitutional-court-lgbt-rights-start-date-couples-a8092516.html>

¹²¹ COOTE, Darryl. Switzerland overwhelming votes 'yes' to same-sex marriage. Upi.com [online]. 2022 [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: https://www.upi.com/Top_News/World-News/2021/09/26/switzerland-Switzerland-referendum-same-se-marriage/5841632707276/

¹²² DUFFY, Nick. Slovenians reject equal marriage in referendum. Thepinknews.com [online]. 2015 [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.thepinknews.com/2015/12/20/sloveniaresults/>

bývalou sovětskou zemí a prvním národem v Pobaltí, který umožnil manželství pro stejnopohlavní páry.¹²³

V Řecku došlo v minulosti ke kontroverzní situaci v roce 2008, kdy prošla novela, která upravovala zákon z roku 1982 a označovala manželství jako sňatek dvou osob, čehož využily dva stejnopohlavní páry a nechaly se oddat. Zásahem nejvyššího soudu na nátlaky církve došlo ke zneplatnění těchto dvou sňatků. V roce 2015 přijalo Řecko zákon, který legalizoval registrované partnerství a v roce 2024 byl přijat zákon o manželství pro všechny, který navrhla konzervativní strana premiéra Kyriakose Mitsotakise a podpořily ho i zástupci levicové opozice.¹²⁴

3.4 Manželství pro všechny jako protiústavní

V současné době lze manželství jako stejnopohlavní pár uzavřít v 21 evropských zemích. Dalších 10 uznává nějakou formu soužití stejnopohlavních párů, většinou registrované partnerství.¹²⁵ Nejčastější opozice proti zlegalizování manželství pro stejnopohlavní páry bývá zpravidla v zemích východní Evropy a v zemích, kde žije velké procento věřících obyvatel. Některé z nich, například Arménie, Bělorusko, Bulharsko, Černá Hora, Chorvatsko, Gruzie, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Moldavsko, Rusko, Polsko, Srbsko, Slovensko či Ukrajina, mají v Ústavě zakotvené manželství jako svazek pouze muže a ženy.¹²⁶ V Chorvatsku se dokonce kontalo v roce 2013 referendum, ve kterém se dvě třetiny voličů vyjádřilo pro ústavní zakotvení svazku manželského jako svazku muže a ženy.¹²⁷

¹²³ RAMBOUSKOVÁ, Bohdana. JAK JE TO S MANŽELSTVÍM PRO VŠECHNY PÁRY VE SVĚTĚ. Jsmefer.cz [online]. 2024 [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/manzelstvi_pro_vsechny_pary_ve_svetu

¹²⁴ Řecko schválilo zákon umožňující manželství pro stejnopohlavní páry, navrhla ho konzervativní vláda. Irozhlas.cz [online]. 2024 [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravysvet/recko-manzelstvi-pro-vsechny-lgbtq-parlament_2402161043_har

¹²⁵ RAMBOUSKOVÁ, Bohdana. JAK JE TO S MANŽELSTVÍM PRO VŠECHNY PÁRY VE SVĚTĚ. Jsmefer.cz [online]. 2024 [cit. 2024-02-07]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/manzelstvi_pro_vsechny_pary_ve_svetu

¹²⁶ The Legal Recognition of Same-Sex Couples in Europe and the Role of the European Court of Human Rights. SCHERPE, Jens M. Equalrightstrust.org [online]. 2013 [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: https://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/ERR10_sp1.pdf

¹²⁷ Croatians back same-sex marriage ban in referendum. Bbc.com [online]. 2013 [cit. 2024-02-07]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-25172778>

Situace v Evropě je v dnešní době dosti rozdílná. Nedá se hovořit o žádném jednotném systému. Situace se ale v některých zemích v posledních měsících zlepšuje a k legalizaci manželství pro všechny se přidává více a více zemí.¹²⁸

3.4.1 Polsko

Typickým příkladem silně katolické země je právě Polsko. Zde je homosexualita vnímána jako morálně nepřijatelná, nejedná se však o trestný čin. V polském právním řádu neexistuje žádná úprava svoužití stejnopohlavních párů. Zrovnoprávnění manželství je v Polsku k nedohlednu zejména proto, že článek 18 Ústavy hlásá, že manželství je svazek pouze muže a ženy. Manželství osob stejného pohlaví je tak v Polsku protiústavní. Článek 32. Ústavy však zakazuje diskriminaci, proto v Polsku není zakázáno, aby spolu osoby stejného pohlaví žily, přestože svůj svazek nemohou nijak zformálnit.¹²⁹

3.4.2 Slovensko

Národní rada na Slovensku několikrát hlasovala o návrhu zákona o registrovaném partnersví, vždy však neúspěšně. Na začátku roku 2014 předložilo Kresťanskodemokratické hnutie návrh na přijetí nového ústavního zákona, který by definitivně zakotvoval v Ústavě manželství jako svazek muže a ženy.¹³⁰ Slovenský premiér Robert Fico na situaci reagoval slovy: „Smer podpoří návrh změny ústavy předložený opozicí, což se výrazně odrazí v našem právním řádu“¹³¹ Změna ústavy prošla v poměru hlasů 102:15 a tím se Slovensko zařadilo na seznam zemí, ve kterých je manželství pro všechny protiústavní.¹³²

¹²⁸ RAMBOUSKOVÁ, Bohdana. JAK JE TO S MANŽELSTVÍM PRO VŠECHNY PÁRY VE SVĚTĚ. Jsmefer.cz [online]. 2024 [cit. 2024-02-07]. Dostupné z: <https://www.jsmefer.cz/manzelstviprovsechnyparyvesvete>

¹²⁹ FRANCOEUR, Robert a Raymond NOONAN. The Continuum complete international encyclopedia of sexuality. The Continuum International Publishing Group, 2004. ISBN 0-8264-1488-5. str. 550

¹³⁰ Detaily návrhu zákona. Nrsr.sk [online]. 2014 [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=4831>

¹³¹ Podľa Maďarica je správne, aby spoločnosť podporovala tradičnú rodinu [online]. 2014 [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/309523-podla-madarica-je-spravne-aby-spolocnost-podporovala-tradicnu-rodinu/>

¹³² Chránia manželstvo, menia justíciu. Pozrite si, kto hlasoval za zmenu Ústavy. Domov.sme.sk [online]. 2014 [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/7226301/chrania-manzelstvo-menia-justiciu-pozrite-si-kto-hlasoval-za-zmenu-ustavy.html>

3.4.3 Maďarsko

Maďarsko na rozdíl od Polska či Slovenska má ve svém právním řádu registrované partnerství, a to od roku 2009. Manželství stejnopohlavních párů bylo však zakázáno novou Ústavou z roku 2011 přijatá vládou Viktora Orbána.¹³³ Ústava vymezuje manželství jako svazek osob různého pohlaví. Ústava také negarantuje zákaz diskriminace na základě sexuální orientace.¹³⁴

3.4.4 Rusko

Rusko jsem si vybrala, jako příklad země, která je veřejně homofóbní. Ruský prezident Vladimir Putin podepsal v roce 2013 novelu zákona o ochraně dětí, která je známá jako zákon zakazující „homosexuální propagandu“. V Rusku je možné kriminalizovat veřejná prohlášení podporující stejnopohlavní svazky v jakékoliv formě nebo třeba jen polibek dvou osob stejného pohlaví. Tyto projevy jsou zde trestným činem a mohou být trestány pokutou, uvězněním, v případě cizinců také vyhoštěním. Norma měla podle sociologického výzkumu podporu široké veřejnosti. Rusko bylo za přijetí této novely mnohokrát keřtizováno, například organizací Human Rights Watch, která ji označila za porušení práv gayů a leseb, bisexuálů a transsexuálů.¹³⁵ Novele se věnoval i ruský ústavní soud po stížnosti třech lidí, kteří byli za projevy vůči LGBT odsouzeni. Soudci však uvedli, že zákon nemá za cíl zakázat homosexualitu, nýbrž pouze omezit projevy proti tradiční rodině. Rusko podle jednoho ze soudců nemůže následovat trend zápaních kultur a deformovat tak tradiční hodnoty rodiny a manželství.¹³⁶

¹³³ Hungarian government proposes registered same-sex partnerships. Thepinknews.com [online]. 2009 [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.thepinknews.com/2009/02/12/hungarian-government-proposes-registered-same-sex-partnerships/>

¹³⁴ GRAY, Stephen. New Hungarian constitution comes into effect with same-sex marriage ban. Thepinknews.com [online]. 2012 [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.thepinknews.com/2012/01/03/new-hungarian-constitution-comes-into-effect-with-same-sex-marriage-ban/>

¹³⁵ Státní дума promluvila: Za propagaci homosexuality pokuta. Ct24.ceskatelevize.cz [online]. 2013 [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/statni-duma-promluvila-za-propagaci-homosexuality-pokuta-308248>

¹³⁶ Russia: Supreme Court Bans “LGBT Movement” as “Extremist.” Hrw.org [online]. 2023 [cit. 2024-03-26]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/news/2023/11/30/russia-supreme-court-bans-lgbt-movement-extremist>

Závěr

Cílem práce bylo zjistit, zda se právo na uzavření manželství řadí mezi základní lidská práva či zda jeho neuzákonění nějak odporuje základním lidským právům. Dle českého právního řádu nemají stejnopohlavní páry právo uzavřít manželství. Důvody, proč čeští zákonodárci danou legislativu dodnes neupravili, budou nejspíše historické povahy. Manželství bylo již od pravěku uzavíráno za účelem ekonomického zajištění a založení rodiny. Hlavním argumentem politiků tak bývá, že stejnopohlavní páry nemohou plodit biologické děti, a tak jim nelze zrovnoprávnit institut, který na je na tom od pradávna založený. Novodobý pohled na manželství se ale již změnil. Dávno není uzavírané primárně za tímto účelem, ale převážně za účelem vyjádření náklonosti druhé osobě a zformalizování vztahu. Navíc, pokud má být manželství základním kamenem rodiny, je třeba si uvědomit, že ke vzniku rodinného prostředí není potřeba pokrevních vazeb, ale spíše těch citových.

V pramenech ústavního pořádku nenalezneme ustanovení, které by výslovně zakazovalo manželství nějaké osobě. Naopak je zde zmíněna ochrana rodinného života a zákaz diskriminace. Právo však není ani garantováno, natož pro osoby stejného pohlaví. Evropský soud pro lidská práva došel k závěru, že nechá státům volnou ruku na to, jakým způsobem se úpravu rozhodnout pojmout. Neoznačil tedy za diskriminační, pokud není manželství v členských státech Evropské unie nějak upraveno. Co se týče úpravy soužití stejnopohlavních párů v judikatuře českého Ústavního soudu, nebylo ji věnováno příliš mnoho prostoru. Ústavní soud označil za protiústavní to, že bylo registrované partnerství překážka k osvojení dítěte. Zároveň se ale nikdy nevěnoval tomu, zda úprava manželství v občanském zákoníku není diskriminační. Právo na manželství tedy nelze řadit mezi základní lidská práva, které by bylo možné dovodit z Listiny základních práv a svobod ani Ústavy. Stejnopohlavní páry nadále mohou uzavírat jen registrované partnerství, které jim poskytuje nějakou míru formalizace vztahu, avšak ne dostatečnou a stále je řadí na druhou kolej.

Výše uvedené zdroje vedou k závěru, že podle mého názoru je česká úprava manželství diskriminační. Ústavní soud uvedl, že lze ve dvou podobných právních situacích jednat jinak, aniž by to bylo považováno za diskriminaci, pokud je to dostatečně ospravedlněno. Se stejnopohlavními páry se však jedná méně příznivě než dostatečného ospravedlnění, které podle mého názoru ani neexistuje. Právní úprava obou institutů by tedy měla být narovnána v jeden institut, který zavede stejná práva i stejné povinnosti pro všechny páry, nehledě na pohlaví. Tomu zákonodárci podle mého názoru nevěnují pozornost, jakou by si toto téma zasloužilo vzhledem k tomu, že se může jednat o projevy diskriminace.

Resumé

This thesis called Same-Sex Marriage from the Perspective of Constitutional Law deals with the analysis of the institution of marriage and registered partnership at the sub-constitutional and constitutional levels. The thesis is divided into three chapters. The first chapter examines the constitutional development of the institution of marriage and the legislative development of registered partnership. The chapter also addresses how the law of the European Union, international treaties, the Constitution, the Charter of Fundamental Rights and Freedoms view marriage and registered partnership, and discusses significant judgments of the European Court of Human Rights on this topic. Furthermore, the chapter focuses on the regulation of marriage in the Civil Code and the regulation of registered partnership. The second chapter compares the popularity of both institutions, the individual differences in the legal regulation of both institutions, and the perspective of the Constitutional Court of the Czech Republic on the comparison of two similar institutions. In the third chapter, the approach of constitutional courts in European countries towards marriage equality and the current progress towards marriage equality for all is discussed.

The aim of the thesis was to determine whether the right to marry is considered a fundamental human right or whether its non-legalization somehow contradicts fundamental human rights. I learned that although the subject was dealt with by the European Court of Human Rights, it never declared the non-legalization of marriage for all as unconstitutional. In my opinion, the equalization of marriage has not received enough attention from legislators or other institutions. It has been confirmed to me that there is no reasonable argument against the legalization of marriage for all.

Seznam použitých zdrojů

Literatura a komentáře

HRUŠÁKOVÁ, Milana. Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, Milana HRUŠÁKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. Rodinné právo. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017.

RADVANOVÁ, Senta. Rodina a dítě v novém občanském zákoníku. Praha: C. H. Beck, 2015.

ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina, Pavla ŠPONDROVÁ a Barbara HAVELKOVÁ. Mužské právo. Jsou právní pravidla neutrální? Praha: Wolters Kluwer, 2020.

KMEC, Jiří, David KOSAŘ, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. Evropská úmluva o lidských právech. Praha: C. H. Beck, 2012.

O'BRIEN, David M. Judges on Judging: Views from the Bench. 5. vydání. Londýn: CQ Press, 2016.

PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019.

POLIŠENSKÁ, Petra, Radka FEBEROVÁ a Zdeněk STUHLÍK. Musíš znát... Rodinné právo Manželství. Praha: Wolters Kluwer, 2017.

KOZUBÍK, Jan, Jan WINTR. J. Ústavní soudy a práva gayů a leseb – veřejné mínění jako determinant rozhodnutí soudů? Judisprudence, 5/2016.

BOELE-WOELKI, Katharina a Angelika FUCHS. Legal recognition of same-sex relationships in Europe. 2. vydání. Intersentia, 2012.

MERIN, Yuval. Equality for same-sex couples: the legal recognition of gay partnerships in Europe and the United States. The University of Chicago, 2002.

FRANCOEUR, Robert a Raymond NOONAN. The Continuum complete international encyclopedia of sexuality. The Continuum International Publishing Group, 2004.

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 29. 2. 2009, sp. zn. II. ÚS 2268/07.

Nález Ústavního soudu ze dne 29. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16.

Nález Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15

Nález Ústavního soudu ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 6/20.

Nález Ústavního soudu ze dne 8. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 244/2003.

Nález Ústavního soudu ze dne 16. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 511/2005.

Nález Ústavního soudu ze dne 20. 11. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 50/06

Nález Ústavního soudu ze dne 15. 9. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 13/14.

Nález Ústavního soudu ze dne 6. 6. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 42/04.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 5. 2018 č. j. 8 As 230/2017-41.

Evropský soud pro lidská práva - 40016/98 Karner proti Rakousku

Evropský soud pro lidská práva - 33290/96 Salgueiro da Silva Mouta proti Portugalsku

Evropský soud pro lidská práva - 30141/04 SCHALK a KOPF proti Rakousku

Evropský soud pro lidská práva - 19010/07 X a ostatní proti Rakousku

Italský ústavní soud JUDGMENT NO. 138 YEAR 2010

Rakouský ústavní soud. Rozsudek č. 9Ob62.

Rozsudek prvního senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 14. 12. 2017, Orlandi a ostatní proti Itálii, č. 26431/12, 26742/12, 44057/12 a 60088/12.

Rozhodnutí Komise pro lidská práva ze dne 3. 5. 1983, X a Y proti Spojenému království, č. 9369/81.

Ms. Juliet Joslin et al. v. New Zealand, Communication No. 902/1999, U.N. Doc. A/57/40 at 214

Rozsudek čtvrtého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 4. 11. 2008, Courten proti Spojenému království, č. 4479/06.

Rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 10 2013, Vallianatos a ostatní proti Řecku, č. 29381/09 a 32684/09.

Rozsudek prvního senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 14. 12. 2017, Orlandi a ostatní proti Itálii, č. 26431/12, 26742/12, 44057/12 a 60088/12.

Právní předpisy a důvodové zprávy

209/1992 Sb. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Vyhláška č. 72/1962 Sb. Úmluva o státním občanství vdaných žen

Vyhláška č. 124/1968 Sb. Úmluva o souhlasu k manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství

Vyhláška č. 131/1976 Sb. Úmluva o uznávání rozvodů a zrušení manželského soužití.

Vyhláška č. 120/1976 Sb. Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

Nařízení Rady (EU) 2019/1111, o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí.

Nařízení (ES) č. 4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností.

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve sněmovním tisku č. 362/0

Listina základních práv Evropské unie.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 115/2006 Sb. Zákon o registrovaném partnerství

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Usnesení č. 2/1993 Sb. Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky

Internetové zdroje

WAGNEROVÁ, Eliška, Vojtěch ŠIMÍČEK, Tomáš LANGÁŠEK, Ivo POSPÍŠIL a Jiří BAROŠ. 2/1993 Sb. USNESENÍ o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky [online]. Dostupné z:

<https://www.aspi.cz/products/lawText/13/46500/1/2?vtextu=listina%20práv%20a%20svobod#>

The Legal Recognition of Same-Sex Couples in Europe and the Role of the European Court of Human Rights. SCHERPE, Jens M. Equalrightstrust.org [online]. 2013 Dostupné z:

https://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/ERR10_sp1.pdf

MAXWELL, Nancy. Opening civil marriage to same-gender couples: A Netherlands-United States comparison. Washburnlaw.edu [online]. 2001 Dostupné z: https://www.washburnlaw.edu/profiles/faculty/activity/_fulltext/maxwell-nancy-2001-18arizonajournalinternationalandcomparativelaw141.pdf

ILGA-EUROPE. Austria becomes the 14th European country to allow same-sex second-parent adoption. In: ILGA-Europe [online]. 2013. Dostupné Z: <http://www.ilga-europe.org/resources/news/latest-news/austria-becomes-14th-european-country-allow-same-sex-second-parent>.

COOTE, Darryl. Switzerland overwhelming votes 'yes' to same-sex marriage. Upi.com [online]. 2022. Dostupné z: https://www.upi.com/Top_News/World-News/2021/09/26/switzerland-Switzerland-referendum-same-sex-marriage/5841632707276/

DUFFY, Nick. Slovenians reject equal marriage in referendum. Thepinknews.com [online]. 2015. Dostupné z: <https://www.thepinknews.com/2015/12/20/sloveniareresults/>

Řecko schválilo zákon umožňující manželství pro stejnopohlavní páry, navrhla ho konzervativní vláda. Irozhlas.cz [online]. 2024. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/recko-manzelstvi-pro-vsechny-lgbtq-parlament_2402161043_har

The Legal Recognition of Same-Sex Couples in Europe and the Role of the European Court of Human Rights. SCHERPE, Jens M. Equalrightstrust.org [online]. 2013. Dostupné z: https://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/ERR10_sp1.pdf

Croatians back same-sex marriage ban in referendum. Bbc.com [online]. 2013. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-25172778>

Podľa Maďariča je správne, aby spoločnosť podporovala tradičnú rodinu [online]. 2014. Dostupné z: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/309523-podla-madarica-je-spravne-aby-spolocnost-podporovala-tradicnu-rodinu/>

Detaily návrhu zákona. Nrsr.sk [online]. 2014. Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=4831>

Chránia manželstvo, menia justíciu. Pozrite si, kto hlasoval za zmenu Ústavy. Domov.sme.sk [online]. 2014. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/7226301/chrania-manzelstvo-menia-justiciu-pozrite-si-kto-hlasoval-za-zmenu-ustavy.html>

Hungarian government proposes registered same-sex partnerships. Thepinknews.com [online]. 2009. Dostupné z: <https://www.thepinknews.com/2009/02/12/hungarian-government-proposes-registered-same-sex-partnerships/>

GRAY, Stephen. New Hungarian constitution comes into effect with same-sex marriage ban. Thepinknews.com [online]. 2012. Dostupné z: <https://www.thepinknews.com/2012/01/03/new-hungarian-constitution-comes-into-effect-with-same-sex-marriage-ban/>

Státní дума promluvila: Za propagaci homosexuality pokuta. Ct24.ceskatelevize.cz [online]. 2013. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/statni-duma-promluvila-za-propagaci-homosexuality-pokuta-308248>

Russia: Supreme Court Bans “LGBT Movement” as “Extremist.” Hrw.org [online]. 2023. Dostupné z: <https://www.hrw.org/news/2023/11/30/russia-supreme-court-bans-lgbt-movement-extremist>

AGERHOLM, Harriet. Austria court legalises same-sex marriage from start of 2019, ruling all existing laws discriminatory. Independent.co.uk [online]. 2019. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/austria-same-sex->

gay-marriage-legal-constitutional-court-lgbt-rights-start-date-couples-a8092516.html

Dutch Legislators Approve Full Marriage Rights for Gays. Nytimes.com [online]. 2000. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2000/09/13/world/dutch-legislators-approve-full-marriage-rights-for-gays.html?scp=2&sq=Norway+Gay+Marriages&st=nyt>

PŘEHLED STÁTŮ A ZEMÍ, KTERÉ UZNÁVAJÍ ROVNOST MANŽELSTVÍ. Queergeography.cz [online]. 2018. Dostupné z: <https://queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/rovnost-manzelstvi/rovnost-manzelstvi-ve-svete/>

LAVERS, Michael. Finland same-sex marriage law takes effect. Washingtonblade.com [online]. Dostupné z: <https://www.washingtonblade.com/2017/03/01/finland-sex-marriage-law-takes-effect>

MCDONALD, Henry. Ireland becomes first country to legalise gay marriage by popular vote. Theguardian.com [online]. 2015. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2015/may/23/gay-marriage-ireland-yes-vote>

CONNOLLY, Kate. German parliament votes to legalise same-sex marriage. Theguardian.com [online]. 2017. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2017/jun/30/germany-poised-legalise-same-sex-marriage-bill-law>

Belgium legalizes gay marriage. Upi.com [online]. 2003. Dostupné z: https://www.upi.com/Business_News/Security-Industry/2003/01/31/Belgium-legalizes-gay-marriage/UPI-46741044012415/

Belgium passes gay adoption law. News.bbc.co.uk [online]. 2006. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/4929604.stm>

First gay couple marries in Spain [online]. GOODMAN, Al. 2005. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2005/WORLD/europe/07/11/spain.gay/>

Same sex marriage law passed by wide majority. Web.archive.org [online]. 2008. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20080617115242/http://www.aftenposten.no/english/local/article2479146.ece>

Sweden votes in favor of legalizing gay marriage. Reuters.com [online]. 2009. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-sweden-gaymarriage/sweden-votes-in-favor-of-legalizing-gay-marriage-idUSTRE5307BC20090401/>

Same-sex marriage law backed in Portugal's parliament. Bbc.co.uk [online]. 2010. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/8448640.stm>

Iceland passes gay marriage law in unanimous vote. Reuters.com [online]. 2010. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-iceland-gaymarriage/iceland-passes-gay-marriage-law-in-unanimous-vote-idUSTRE65A3V020100611/>

Iceland PM weds as gay marriage legalised. Telegraph.co.uk [online]. 2010. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/iceland/7858150/Iceland-PM-weds-as-gay-marriage-legalised.html>

Denmark approves same-sex marriage and church weddings. Bbc.com [online]. 2012. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-18363157>

Uzavírání registrovaného partnerství ve Francii. Mzv.gov.cz [online]. 1999. Dostupné z: https://mzv.gov.cz/paris/cz/konzularni_informace/matrika/uzavirani_registrovaneh_o_partnerstvi_ve/index.html

French lawmakers approve same-sex marriage bill. Web.archive.org [online]. 2013. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20160107140149/http://edition.cnn.com/2013/04/23/world/europe/france-same-sex-vote>

Same-sex marriage legalized in England, Wales. Eu.usatoday.com [online]. 2013. Dostupné z: <https://eu.usatoday.com/story/news/world/2013/07/16/britain-same-sex-marriage-legalized/2522911/>

GANDER, Kashmira. Luxembourg passes same-sex marriage and adoption bill in landslide vote. Independent.co.uk [online]. 2014. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/luxembourg-passes-samesex-marriage-and-adoption-bill-in-landslide-vote-9547282.html>

CHMEL, Jan. Politika na Ústavním soudě? 2. část. Journals.muni.cz. Časopis pro právní vědu i praxi. [online]. 2013. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/5661>

RAMBOUSKOVÁ, Bohdana. JAK JE TO S MANŽELSTVÍM PRO VŠECHNY PÁRY VE SVĚTĚ. Jsmefer.cz [online]. 2024. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/manzelstvi_pro_vsechny_pary_ve_svetě

RAMBOUSKOVÁ, Bohdana. MANŽELSTVÍ PRO GAY A LESBICKÉ PÁRY DLOUHODOBĚ PODPORUJE KOLEM 65 % LIDÍ V ČESKU. NA CO JEŠTĚ ČEKÁTE, POSLANCI A POSLANKYNĚ? Jsmefer.cz [online]. 2023. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/podpora_manzelstvi_pro_vsechny_pary_2023#:~:text=Nejnovejši%20průzkumy%3A%20manželství%20pro%20všechny,souvisí%20s%20věkem%20a%20pohlavím.

REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ NENÍ MANŽELSTVÍ. Jsmefer.cz [online]. 2017. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/registrovane_partnerstvi_neni_manzelstvi#:~:text=Manžel

ství%20je%20základním%20kamenem%20rodinného,jen%20na%2014%20určených%20úřadech

KOHOUTOVÁ, Iva. Registrované partnerství je častější u mužů. Czso.cz [online]. 2011. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/0800492b9c>

OTÁZKY A ODPOVĚDI K NOVELE O PARTNERSTVÍ. Jsmefer.cz [online]. 2024. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/otazky_odpovedi_novela_partnerstvi

SLOBODA, Zdeněk. Známé neznámé registrované partnerství Statistiky registrovaných partnerství v Česku po 14 letech. Soc.cas.cz [online]. 2020. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/soubory/tz_20200626_zname_nezname_registrovane_partnerstvi.pdf

ROZDÍLY MEZI MANŽELSTVÍM A REGISTRACÍ. Jsmefer.cz [online]. Dostupné z: <https://www.jsmefer.cz/rozdily>